

HAYAT HİKÂYEM ve HATIRALARIM

Âşık Haliloğlu
Mehmet Öztürk
—Sâbık Nüvvab Hocalarından—

Kitabın Adı:

Hayat Hikâyem ve Hatıralarım

Yayına Hazırlayan:

Dr. İsmail KURT

İslâmî İlimler Araştırma Vakfı

Editör:

Dr. Abdullah TIRABZON

Sofya Yüksek İslam Enstitüsü Rektör Yardımcısı

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Baskı, cilt:

SEÇİL OFSET, 100. Yıl Mah. 4. Cad. Massit Matbaacılar

Sit. No: 77, 34218 İstanbul / Bağcılar, (0212) 629 06 15

info@secilofset.com.tr

Sertifika No.: 44903

1. Basım: İstanbul, Mayıs 2024 / 500 adet basılmıştır.

PARA İLE SATILMAZ

İsteme Adresi:

1. Sofya Yüksek İslam Enstitüsü, Sofya-Bulgistan

+359 8954 60101 e-posta: vi_12@abv.bg

2. İslâmî İlimler Araştırma Vakfı

İskender Paşa Mh. Kamil Paşa Sk. No. 5 Fatih-İstanbul

+90212 523 54 57 isav@isav.tr

İçindekiler

TEŞEKKÜR

5 **Fahreddin ÖZTÜRK**

EDİTÖRÜN TAKDİMİ

6 **Dr. Abdullah TIRABZON**

*Sofya Yüksek İslam Enstitüsü Rektör Yardımcısı
İstanbul Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi*

11 **Fahreddin Öztürk Beyin Babası Hakkında Kaleme
Aldığı Bazı Hatıraları**

15 **Mekteb-i Nüvvab**

16 **Medresetü'n-Nüvvab'ın Önemi ve Etkisi**

19 **Yazar Âşık Haliloğlu Mehmet ÖZTÜRK'ün Önsözü
ve Kaleme Aldığı Hatıraları**

19 **Mensup Olduğu Aile**

21 **İlk Tahsile Başlamam**

22 **Yaşanan Heyecanlı Günler**

23 **Şumnu Medrese-i Aliyyesine Talebe Oluşum**

24 **Nüvvab'ın Açılışı ve Nüvvab-Âliyye Çekişmesi**

25 **Nüvvab'a Talebe Oluşum**

26 **Lise Kısımındaki Hocalarım:**

1. Emrullah Feyzullah Efendi
2. Şeyh Yusuf Ziyaeddin Ezherî
3. Mustafa Hayri Efendi
4. Süleyman Sırrı Efendi
5. Ahmet Kemal Efendi

6. Rüstem Cemil
7. Hafız Mehmet Efendi
- 27 **Nüvvab'a Muallim Olacağım Nasıl Bildirilmişti?**
29 **Razgrad Zincirli Kuyucuk Köyü Öğretmenliğim**
29 **Âfı Kısmı Talebesi Olarak Nüvvab'tayım**
31 **Nüvvab'ta İnkılap Yapmaya Kalkan Öğretmen**
Hasip Safvetî
- 33 **Şumnu Rüşdiyesi'ne Müdür Tayinim**
35 **Âfı Kısmından Mezun Oluşum**
36 **Tahakkuk Eden Rüya**
37 **Nüvvab Medresesi'ndeki Öğretmenliğim**
38 **Talebe İle Olan Münasebetlerim**
40 **Duyulan Anavatan Hasreti**
41 **Eskişehir'de Geçen Bir Buçuk Senem**
41 **Karacabey Müftülüğüne Tayinim**
44 **Nüvvab'ın Liseye Muadil Sayılması İçin Verdiğim**
Mücadele
45 **Nüvvab'ın Öğretmen Okullarına Muadil Sayılmasın-**
daki Hizmetim
49 **Bildiğim Yabancı Diller**
50 **Almancaya Nasıl Başladım?**
Okuduğum Medreselerde Arapça
52 **Medine'ye Vuslat**
53 **Medine'ye Veda**
55 **Makamı Mahmud'tan Şefaat-i Kübra'ya**
57 **Hacıları Uğurlarken Okuduğum Şiir**
59 **Mektebim "Nüvvab"**
61 **Mehmet Ünal-Üstadım'dan Dinlediklerim**
Arafat'ta Okunan Vakfe Duasının Türkçesi
71 **Vedat S. Ahmed-Şumnu Nüvvâb Medresesi'nin**
Yetiştirdiği Müftü: Âşık Mehmed Halil (Öztürk)
77 **Emrullah Feyzullah Efendi'nin Talebesi**
Mehmet Öztürk'ün Resim Hakkındaki Notu
78 **Âşık Haliloğlu Mehmet Öztürk Resim Albümü**
93 **Nüvvab Mektebi ve Tombul Camii Resimleri**

TEŞEKKÜR

Varlık sebebim çok muhtrem Babam hakkında böyle bir çalışmanın kisve-i tab'a bürünmesi, Bulgaristan Müslümanlarının çekmiş olduğu zülüm ve sıkıntıların, bu sıkıntılara hayati boyunca maruz kalan babamın dilinden gelecek nesillere aktarılması, ayrıca Bulgaristan'da bugün hâlâ Müslümanlar varlığını devam ettiriyorlarsa bunun en büyük sebebi o günün Müslümanlarının büyük fedakârlıklarla dişleri ve tırnakları ile Şumnu'da açmış oldukları NÜVVAB MEDRESESİ'dir.

Bu mütevazı eser aynı zamanda Nüvvab medresesinin açılış hikâyesini birinci elden gelecek nesillere aktarması bakımından çok kıymetli bir kaynak olarak önem arz etmektedir.

Bu kıymetli çalışmanın neticelenmesinde katkı ve emeği geçenler olarak; Bulgaristan Müslümanlar Diyaneti İslam Şura Başkanı Vedat S. Ahmet, Sofya Yüksek İslam Enstitüsü Rektör Yardımcısı Dr. Abdullah Tırabzon, İSAV Yönetim Kurulu Üyesi Ahmet Yıldız ve İSAV'dan Dr. İsmail Kurt Beyefendilere kalbî şükranlarımı arz ederim.

Fahreddin ÖZTÜRK

EDİTÖRÜN TAKDİMİ

Osmanlı, Balkanlardan geriye çekildiği zor dönemlerinde dahi Evlâd-ı Fâtihânın geleceğini korumak ve kollamak adına İstanbul Muahedesi'ne ilave bir madde ekleyerek, Bulgaristan Müslümanlarının dinî, sosyal ve kültürel her alanda ihtiyaçlarını karşılayacak bir okul yapılması şartını koydurmuştur. Bu gayeden hareketle, Bulgaristan Müslümanlarının geleceğini emin ellere teslim etmek isteyen münevver Müslüman öncüler, o günün zor şartlarında Şumnu'da Nüvvab Medresesi kurulmasına karar vermişlerdir.

Nüvvab Medresesi'nin kuruluşu ilahî bir planın tecellisi olduğu açıkça müşahede edilmektedir. Zira 1920'lerden sonra Osmanlı mirası üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde, kuruluşundan kısa bir süre sonra din ve dinî ilimler büyük bir inkıtaa uğramıştır.

Tam bu sırada ilahî tecelli olarak 1922 yılında Bulgaristan Şumnu Vilayeti'nde Nüvvab Medresesi eğitime başlamıştır. Bu medresenin kurucuları ve ilk müderrisleri İstanbul Fatih'teki Sahn-ı Seman Medresesi ve Darülfünun mezunları olarak, kuruluşundan itibaren burada İslamî ilimleri ihya etmişlerdir. Bulgaristan Müslümanları bu kutlu mektepte, 1922-1950 yılları arasında ve kısa sayılabilecek bir sürede gelecek yüz yılı inşa edecek nesilleri yetiştirmeye muvaffak olmuşlardır.

1944'ten itibaren Bulgaristan'da Komünizm baskısı giderek artmaya başlamış ve 1947'de Nüvvab Medresesi,

Nazım Hikmet Ran Türk Lisesi'ne dönüştürülmüştür. Bu tarihten sonra eğitim müfredatında da büyük değişiklikler olmuştur. Hatta Komünist idare tarafından medresenin hocaları önce manevi tazyike zorlanmış; kimi hocaları da hapse atılmış, daha sonra da fırsatını bulanlar gizlice Anavatan Türkiye'ye hicret tehcire mecbur kalmışlardır. Bu tehcir Bulgaristan Müslümanları için büyük bir kayıp oluşturunca, Anavatan Türkiye için büyük bir nimete dönüşmüştür. Zira 1920'lerden 1950'ye kadar İslamî ilimlerin ihmal edildiği Anavatan Türkiye'de 1950'den itibaren gözle görülür bir rahatlama olmuştur. Kısmen İmam Hatip mektepleri ve Ankara İlahiyat Fakültesi ile birkaç Yüksek İslam Enstitüsü açılmış; fakat buralarda eğitim verecek hoca sıkıntısı baş göstermiştir. Tam bu sırada Balkanlar ve özellikle Bulgaristan'dan gelen hocalar imdada yetişmiştir.

Bizler maddi planda üzerimize düşeni yapmakla sorumluyuz. Zira gerisini Allah Teâlâ tamamlamaktadır. Bu sebeple Nüvvab Medresesi mezun ve hocalarının ülkemizde İslamî ilimler eğitimi alanında oluşan boşluğu doldurmalarını İlahî bir lütuf olarak görmemiz gerekir.

Elinizdeki kitap, bu medreseden yetişmiş veya bu medreseye hizmet etmiş münevverleri gelecek kuşaklara tanıtmak ve Nüvvab Medresesi'nin entelektüel mirasını sonraki yüzyıllara taşımak adına mütevazı bir başlangıç olacaktır. Zira geçmişini bilmeyenin geleceğini inşa edemeyeceği temel prensibinden hareketle böyle bir çalışmaya karar verilmiştir.

Bu çalışmaya konu olan Mehmet Haliloğlu, henüz medresenin tâlî döneminde iken ahlâkı ile akranı arasında temayüz ettiğinden Nüvvab Medresesi'nin ilk Müdürü Emrullah Efendi tarafından fark edilerek gelecekte bu

medresede matematik hocası olacağı ve onun için hazırlanması gerektiği tembihlenmiştir. Nüvvab'ın müdürü olmakla beraber, kendini aynı zamanda bu medresenin geleceğini inşa etmek ve eğitim kadrosunu hazırlamakla görevli hissedenden Emrullah Efendi, özellikle fennî derslerin akidesi ve inancı sağlam muallimler tarafından verilmesi gayesine matuf olarak sadece tembihle yetinmemiş, Mehmet Haliloğlu'na iki takım da elbise diktirip teşvikini müşahhas hâle getirmiştir.

Genç talebe bu tembih ile kendisini hazırlamaya başlamış, o günden sonra derslerine azami gayret göstererek hep en yüksek dereceyle tâlî kısmını bitirmiştir. Okul Müdürü Emrullah Efendi, geleceğe hazırlamak adına gözünü talebesinin üzerinden ayırmayarak her fırsatı değerlendirmiştir. Bu meyanda boşalan Şumnu Rüşdiye Okulu Müdürlüğü için genç ve başarılı talebesi Mehmet Haliloğlu'nu önermiştir. Genç talebe, kendisine gösterilen bu teveccühü boşa çıkarmayarak Şumnu Rüşdiye'sinde bir yıl kadar müdürlük görevini başarıyla yürütmüştür.

Mehmet Haliloğlu, Nüvvab'ın Âlî kısmını tamamlamasını müteakip Sofya'da bulunan Başmüftülük'te, Vakıflarda bir müddet çalıştıktan ve bir süre de Kazanlık'ta Müftülük yaptıktan sonra, 1939 yılından itibaren mezunu olduğu Nüvvab Medresesi'ne matematik öğretmeni olarak görevlendirilmiştir. Mehmet Hoca, talebelik yıllarından itibaren hülyası ve rüyasının hakikate dönüşmesi için azami gayret göstermiş, kendisini yetiştiren Nüvvab'ın idareci ve öğrencileri tarafından sürekli sevilen ve takdir edilen "Sarıklı İntegral" Muallimi olmuştur.

Bugün Bulgaristan'da Müslüman Türk kimliğinin devam etmesi, 1922 yılında kurulmuş olan Şumnu Nüvvab

Medresesi'ne ve bu medresenin idealist, münevver, çalışan ve samimi hocalarının gayretlerine çok şey borçludur.

Biz bu çalışma ile merhum hocamızın ölmeden önce hasta yatağında kaleme aldığı hayat hikâyesini gelecek nesillere ulaştırmak istedik. Merhum hocamız, el yazısı ile yazdığı otobiyografisi oğlu Fahreddin Öztürk Beyefendi tarafından daktilo ettirilmiştir. Ancak Fahreddin Bey daktilo nüshayı kaybetmiş ve uzun süre bulamamıştır. Kader-i İlâhî'nin bir tecellisi olarak, Bulgaristan Müslümanlar Diyaneti Şura Başkanı Vedat S. Ahmed Hoca, merhum Mehmet Öztürk [Haliloğlu] hocamızın el yazısının daktilo edilmiş hâlini kaybolmasından 30 yıl sonra, yine bu okul mezunlarından merhum İsmail Cambazov'un kitaplarının arasında bularak, bu eserde kitap hâline gelmesine vesile olmuştur.

İsmail Cambazov'un kitapları, Vedat S. Ahmed'in aracılığıyla Sofya Yüksek İslam Enstitüsü Kütüphanesi'ne bağışlanmış ve kendi adına ayrılan bir bölümde kitapsever hoca ve öğrencilerin istifadesine sunulmuştur.

Bu kitabın okuyucuya ulaşmasında, hiçbir desteği esirgemeyerek bizleri teşvik eden, başta merhum hocamızın oğlu Fahreddin Öztürk Beyefendiye, kaybolan bu metni bularak yayımlanmasına vesile olan Vedat S. Ahmet'e, kitap olarak basılmasına vesile olan İslamî İlimler Araştırma Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi Ahmet Yıldız'a daktilo nüshayı bilgisayarda yeniden dizerek yayına hazırlayan Dr. İsmail Kurt'a en kalbi şükranlarımızı sunarız.

Eseri okuyan, bu mütevazı çalışma ile Mehmet Haliloğlu Hocamızı kendi kaleminden tanıma imkânı bulacaktır. Nüvvab Medresesi'nde yetişen ve görev yapan hocala-

rın tanıtılması için yapılacak her türlü çalışmayı takdir ediyor ve önemsiyoruz.

Bu kitabın ve bundan sonra Nüvvab ruhunu gelecek nesillere aktarmak için yapılan her türlü çalışmanın tesirini halk eylemesini Rabbimizden niyaz ediyoruz.

Gayret bizden muvaffakiyet Allah'tandır.

Dr. Abdullah TIRABZON

*Sofya Yüksek İslam Enstitüsü Rektör Yardımcısı
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi*

Dr. Abdullah Tırabzon'un Fahreddin Öztürk Bey ile Görüşmesi Sırasında Babası Hakkında Kaleme Aldığı Bazı Hatıraları

Merhum Mehmet Haliloğlu hocamız hakkında, değerli oğlu Fahreddin Öztürk Bey ile yaptığım görüşmeler esnasında aldığım notlardan birkaç anektodu aşağıda aktarıyorum:

Merhum Hocamız Nüvvab'ta hoca iken, Nüvvab'ın geleneği olan Ramazan aylarında hocalar ve öğrenciler çevre köylere giderek mübarek Ramazan ayını o köylerde mukabele, davet ve irşatla birlikte, teravih namazı kıldırarak değerlendirirlerdi. Bayram namazını kıldırırdık ve Ramazan Bayramı'nı da köylülerle birlikte yaparlarmış. Ancak bu durum sadece Ramazan Bayramı ile sınırlı değilmiş aynı zamanda Kurban Bayramı arifesinde aynı köye giderek ahali ile beraber Kurban Bayramı'nı da ihya ederlermiş.

Merhum Hocamızın oğlu Fahreddin Bey;

8-9 yaşlarındayken babamla birlikte Ramazan ayında görev yaptığı Kayk Köyüne Kurban Bayramı arifesi ağabeyimle beraber gitmiştik.

Merhum babam halk tarafından o kadar sevilmiş ve benimsenmiş ki, babam köylüler arasında dayanışma ve kardeşlik tesisi adına köye vardığımızda, köyün ağası Mehmet Ağa'ya "Sen falan kişinin kurbanını alacaktın aldın mı? Ahmet Ağa'ya sen falan aileyi giydirecektin giydirdin mi? Diğer bir kişiye falancanın erzak ihtiyacı vardı onu alıp verdin mi?" diye hatırlattığına şahit oldum.

Köy eşrafı bu hatırlatmalardan hiçbir rahatsızlık duymadan bilakis hocanın sözlerini görev bilerek işaret ettiği şekilde, seve seve vazifelerini yerini getirirlerdi. Hocamız bu vesile ile onları bayramlarda birbiriyle yardımlaşmaya, dayanışmaya birlik ve beraberlik ruhu içerisinde bayram geçirmelerine vesile oluyordu.

Burada asıl dikkat edilmesi gereken husus, merhum hocamızın gerçekten halkla iç içe birlik ve beraberlik ruhu içerisinde her türlü dertleriyle hemhal olması ve insanların bayramı, bayram gibi yaşamasını sağlıyor olmasıdır. Bulgaristan'daki Osmanlı bakiyesi evlad-ı fatihan bu birlik ve dayanışma içerisinde hayatlarını sürdürmekte idiler.

Hocamız Nüvvab'taki talebelerine o kadar düşkün-müş ki, onları evlatlarından ayırmaz, kimi zaman talebelerini evlatlarından ayırmazmış.

Nitekim son hastalığında oğlu Fahreddin Bey'in evinde iken, evinde asansör olmadığını da bahane ederek, oğlum ben talebem İsmail Arda'nın evine giderek orada 3-4 gün kalacağım diyerek İsmail Arda'nın evinde kalmıştır.

Bir başka olay ise şöyledir: Merhum hocamız kendisi bir yolunu bulup ailesiyle Türkiye'ye hicret edip Yeni Çiftlik Köyü'ne yerleşmiş, ancak Bulgaristan'da kalan hem talebesi hem meslektaşı olan Osman Kılıç hocaefendi Bulgaristan'da idamla yargılandığı davasında onu kurtarmak ve Türkiye'ye gelmesini sağlamak için Ankara'ya giderek ilgilenmek istemiştir. Fakat Mehmet Hocamızın imkânının olmadığını gören köylüler, para toplayarak O'nu Ankara'ya gönderirler.

Hocamız Ankara'da Dışişleri Bakanlığı Bulgaristan İşlerine bakan yetkiliye ulaşır. Osman Kılıç Hoca' ve on iki talebesinin idam ve müebbetle yargılandıklarını anlatır. Bunların Türkiye'ye gelmesinin önemini izah eder, ilgili memurdan aldığı cevap; "Hiç merak etmeyin, biz onlarla bir babanın evladına ilgi gösterdiği gibi ilgileniyoruz" diye-

rek hocamızı teskin etmiştir. Nitekim bunlar bir Bulgar casusla takas edilerek Türkiye'ye getirilmişlerdir.

Oğlu Fahreddin Bey, bir hatırasında “Ben Konya Şeker fabrikasında yönetici iken, Babam Mehmet Haliloğlu, çalıştđđım kurumun imkânlarını da kullanarak o günün bütün siyasilerine; milletvekillerinden, Bakanlara, Başbakan ve hatta Cumhurbaşkanına varıncaya kadar ayrı ayrı dilekçeler göndererek, Bulgaristan'dan hicret etmiş vatandaşların Bulgaristan'daki özlük haklarının Türkiye'deki sigorta sürelerine ilave edilmesini bu vesileyle haklarının korunmasını sağlamıştır. Burada hocamızın talebelerine ve anayurda gelen Bulgaristan muhacirlerine karşı lokomotif görevi yaparak, her türlü hak ve hukuklarına kavuşmaları için yaptığı mücadeleyi yâd etmeden, ayrıca birlik ve beraberlik ruhunu tesis etme adına gösterdiği gayreti takdir etmeden geçememiz mümkün değildir. Allah gayretlerinin ecrini zayi eylesin bu tesanüd, yardımlaşma ve kardeşlik ruhunun yeni nesillerde yaşatılmasını Rabbim nasip eylesin.” dedi.

Ayrıca merhum hocamız, Anavatana hicret ettikten sonra Nüvvab mezunlarına ancak İlkokul Öğretmenliği için denklik verliyormuş. Hocamıza da aynı teklif sunulmuş, fakat Vatandaşlık ve İnkılap Tarihi derslerinden sınava girip başarılı olmasının gerektiği, ancak ondan sonra, Lise Öğretmeni olabileceği bildirmişse de hocamız bu derslerden sınava girmeyi kabul etmemiş, Karacabey Müftülüğü görevini tercih etmiş ve emekli olana kadar bu görevde kalmıştır.

Hocamız İstanbul'a geldiği zaman Nüvvab mezunlarını toplayarak aralarındaki kaynaşma ve iletişimlerini sağlamış, “Ben öldükten sonra siz hiçbir zaman bir araya gelmezsiniz”. demiş, talebelerine mutlaka bu geleneği devam ettirmelerini sıkı sıkı tembih etmiştir.

Babam rahmetli olduktan sonra bir Ramazan iftarında öğrencileriyle buluştum ve bir iftarı da ben vermek isti-

yorum dediğimde beni kırmadılar ve bu gelenek 20-25 sene devam etti. Bu iftarlardan birinde talebelerinden biri koluma girerek “Fahreddin! Hani baban bize ‘Ben öldükten sonra siz hiçbir zaman bir araya gelemezsiniz’ demişti ya şimdi sen bundan daha ötesini yaparak bu geleneği devam ettirmiş oldun.

Babamın bana “Bu talebelerimin içinde muhtaçları da olabilir, bunları hiçbir zaman ihmal etme!” diye vasiyet etti.

MEKTEB-İ NÜVVAB

Tanzimat döneminde Kadı ve Naiplerin eğitimleri gündeme gelmiştir. Kadı ve Naip adaylarının yeniden eğitilmesi fikrini ilk gündeme getiren kişi Tanzimat dönemi Şeyhülislamlarından Hafidi Mehmed Arif Efendi'dir. Şeyhülislam Arif Efendi 1271 (1855) Tarihli Tevcihat-ı Kuzât ve Nüvvâb Nizamnamelerini hazırlayarak Tanzimat Meclisine sunmuştur. Kadı ve Naip adaylarının eğitilmesi için bir okul açılma fikri ilk defa bu mecliste gündeme gelmiş ve adının Muallimhâne-i Nüvvâb olması kararlaştırılmıştır. Bu tasarı Sultan Abdülmecid tarafından onaylanarak, 16 Ağustos 1855 yılında eğitim hayatına başlamıştır. Ancak daha sonraki yıllarda yapılan düzenlemeler ile bu okulun adı Mekteb-i Nüvvâb, Mekteb-i Kuzât ve Mederesetü'l Kuzât olarak üç defa değiştirilmiştir. 1882 yılında yapılan düzenlemeler ile eğitim programı yeniden gözden geçirilen Mekteb-i Nüvvâb da, en geniş çaplı tedrisat değişikliği 3 Ocak 1914 yılında yapılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla eğitimine ara verilen okul, savaşın sona ermesiyle tekrar açılmışsa da Cumhuriyetin ilanından sonra, 1924 yılında kapatılmıştır.¹

¹ Bal, Emel Bengü, Tazminattan sonra kadı ve naip yetiştirmek amacıyla kurulan okul: Mekteb-i Nüvvab. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/handle/20.500.12619/91136> (Erişim tarihi: 23.01.2023) Ayrıca bakınız: İlhami Yurdakul, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, "Mekteb-i Nüvvâb" maddesi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mekteb-i-nuvvab> (Erişim tarihi: 21.01.2024)

Medresetü'n-Nüvvab'ın Önemi ve Etkisi²

Osmanlı hâkimiyetinden sonra Bulgaristan'da kalan Müslüman nüfus için Osmanlı sonrası dönemde yeni bir medrese olarak Medresetü'n-Nüvvab kurulmuştur. Bulgaristan Müslümanlarının eğitim tarihi içinde, Osmanlı kalıntısı olan Şumnu'daki Nüvvab okulu önemli bir yer tutmaktadır. Bu makalede Medresetü'n-Nüvvab'ın Bulgaristan, Türkiye ve Balkanlardaki etkileri üzerinde durulmaktadır. Nüvvab Okulu müftü vekilleri, naibler yetiştiren bir eğitim müessesesi anlamına gelir.

Krallık döneminde Bulgaristan Müslümanlarının en yüksek eğitim öğretim kurumu olan bu okul bir ihtiyaçtan doğmuştur. 1908 yılında Bulgaristan bağımsızlığını ilân edince, Bulgaristan'daki Müslüman halkının ilmî, dinî ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için birçok ilim ve din adamına ihtiyaç bulunmaktaydı. Halkın ihtiyacı olan gerekli kadroları yetiştirmek için bir eğitim kuruluşuna ihtiyaç duyuldu. İşte bu ihtiyaçları karşılamak üzere, 1922 yılında Deliorman Bölgesi'nin merkezi sayılan Şumnu şehrinde "Nüvvab" adında bir okul açıldı.

Aslında Medresetü'n-Nüvvab'ın programı geniş konuları kapsayıcı olarak hazırlanmış, Türk Tarihi ve Türk Edebiyatı Tarihi gibi konuları da ihtiva etmiş olmasına rağmen,

² Ali MEHMEDOV, Bulgaristan'daki Medresetü'n-Nüvvab'ın Önemi ve Etkisi, Medresetü'n-Nüvvab'ı özetle anlatan bu metin "Rumeli İslâm Araştırmaları Dergisi, Yıl 2018, Sayı: 2, 80 - 98, 29.10.2018."den aynen iktibas edilmiştir.

Nüvvab Okulu'nu sadece din okulu diye yanlış tanımlayanlar da olmuştur. Bu medresede Arapça, Türkçe, Fen dersleri ve dinî eğitim yapılıyordu. Çok fonksiyonlu olan Nüvvab Okulu, Bulgaristan Müslümanlarının eğitim hayatında oldukça önemli ve müspet bir rol oynamış, yıllarca ilmî-dinî ihtiyaçlarını karşılamıştır. Ayrıca Türkiye'ye göç eden Nüvvab mezunlarının faaliyetleri de büyük bir ehemmiyet taşımaktadır.

Medresetü'n- Nüvvab'ın dini eğitim hizmetlere katkısı sadece Bulgaristan ve Türkiye ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda Ezher Üniversitesine benzetilerek Balkanlar'da yaşayan Müslümanlar için de büyük önem arz etmektedir.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

* * *

Yazar Âşık Haliloğlu Mehmet ÖZTÜRK'ün Önsözü ve Kaleme Aldığı Hatıratı

Bismillahirrahmanirrahim.

Hastalığım esnasında talebelerim bana arkadaşlık etikleri zaman, onlara hayatımın bazı safhalarından söz açıyordum. Baktım gördüm ki talebelerim bu hususlara çok ilgi duydular. İşte onların bu alakaları beni Hayat hikâyemi yazmaya teşvik etti Böylelikle hem talebelerime ve hem de oğullarıma ve torunlarıma özgeçmişim hakkında geniş malumat vermiş olacağım.

Ümit ederim ki gerek oğullarım ve gerekse beni sevenler, hayatımın nasıl başlayıp safha safha nasıl geliştiğini okurken beni rahmetle anacaklardır, dua edenlerden Allah razı olsun.

Doğum tarihim 1908 veya 9 yıllarının Kasım ayında Bulgaristan'ın Şumnu Vilayetine bağlı Çulha Köyü'nde doğmuş bulunuyorum. Doğum tarihinin böyle tereddütlü oluşunun sebebi birkaç defa muhacirlik yapmış olmamızdır. Her muhacirlikten sonra nüfusa kaydım yapılırken doğum tarihinde bir hata yapılmış olması muhtemeldir.

Mensup olduğum aile, orta halli bir köy ailesinin çocuğuyum. Babam daha sonra bazı meziyetlerinden bahsedeceğim koca Hüseyinoğlu Halildir Annem, Karademir köyünden Ali kızı Emine'dir.

Ağabeyim Asım Pehlivan, kardeşlerim Recep, Özkan, Emine ve Kerime'dir. Hepsi Allah'ın rahmetine kavuşmuşlardır.. Kabirleri Nur olsun Makamları cennet olsun.

İlk muhacirliğimiz Balkan harbinden sonra artık Bulgaristan'da yaşanmayacağına inanan merhum pederim 1913 yılı ortalarında ben henüz 3 veya 4 yaşlarında iken bütün aile efradımızla birlikte kaçak olarak Türkiye yolunu tutmuş. Bu maksatla bir Türk gemisine binerek emeline nail olmak üzere Bursa'ya gelmiş. Orada büyük mahrumiyetler içerisinde 40 gün kadar beklemiştir.

İki yaşlarında Ramiz isminde bir oğlan kardeşim Varna da vefat etmiş. Nihayet bir Türk gemisi ile Türkiye'ye kavuşmuşuz.

Balkan harbinden sonra memleketlerine kaçan Rum ve Bulgarların boş kalan evlerine iskân edilmişiz. Bu suretle Çorlu'nun Yeni Çiftlik Köyü'ne yerleşmiştik. Ben buraya kadar geçen hadiseleri hiç hatırlayamıyorum. Ancak Yeni Çiftlik Köyü'ne yerleştikten sonra cereyan eden hadiseleri hatırlıyorum.

Merhum pederim büyük meşakkatler bahasına aile efradını Anavatana getirmenin sevincini henüz tatmaya başlamış iken Birinci Cihan harbi patladı. Yeni bir felakete karşı karşıya kalındı. Köyde 16 yaşından yukarı olan gençler askere alınarak cephelere sevk edildi. Yeni Çiftlik Köyü'nde geriye asker olamayacak ihtiyarlar kaldı. Büyük acılarla dolu günler yaşandı. Bir taraftan açlık çekilirken sık sık şehit haberleri köye ulaşıyor, Haneler perişan oluyordu.

İlk Tahsile Başlamam

Sevgili anneciğimin benden önce birkaç çocuğu altı aylık, bir yaşlarında vefat etmiş. Bu sebepten bana hamile iken şöyle bir adakta bulunmuş. Şayet bir erkek çocuğum doğar ve yaşarsa, din âlimi yapacağım, 5 yaşına geldik de başına sarık saracağım demiş. Hakikaten ben henüz 5 yaşındayken başıma sarık sardı ve kolumdan tutarak sıbyan mektebine götürdü.

Yeni Çiftlik'te o zaman şimdi bile emsaline az rastlanan disiplinli bir ilkokul vardı. Allah makamlarını cennet eylesin. Okulda Ahmet Efendi ve Mehmet Efendi namlarında iki Muallim vardı. Birinci sınıfla ikinci sınıf, aynı sınıf odasında okuyorlardı. Birinci sene sonunda bana Birinci ve İkinci sınıfın bitirme şهادetnamelerini verdiler. Zira ben, İkinci sınıfın derslerinde en iyi cevaplar vermiştim.

O zaman okullar devre-yi ûlâ, devre-yi mütevassıta ve devre-yi âliye olmak üzere üç kısımdı. Ben devre-yi ûlâ'yı Yeni Çiftlik'te bitirdim. Tam devre-yi mütevassıtaya başlayacaktım ki, herkes işi ile gücü ile meşgul iken köyün üzerinde iki uçak çok alçaktan uçuş yaptılar. Meğerse bu uçaklar bir kara haberin müjdecisi imişler. Biraz sonra Yeni Çiftlik'in deniz sahillerinden akın akın Yunan askerleri çıkmaya başladı. Köyü büyük bir heyecan kapladı. Kadınlar ve çocuklar büyük bir binaya toplandı. Erkekler ellerinde beyaz bayrakla düşmanı karşıladılar. Daha doğrusu teslim oluyorlardı. Bu suretle artık hürriyetimiz gitmiş, ufuklarımızı kara bulutlar kaplamıştı. Zaten son iki yıldan beri böyle bir şey bekleniyordu. Çanakkale'de hüküm süren cehennemî hava gece gündüz bizleri rahatsız ediyordu.

Atılan gülle sesleri kulaklarımızı sarsıyordu. Her an düşmanın gelivermesinden endişe içerisinde idik. Nihayet bu çıkartma ile beklenen acı akıbet gözlerimizin önüne serilmişti.

Yaşanan Heyecanlı Günler

Yunan askeri kısa bir müddet köyümüzde kaldıktan sonra Çorlu'ya gitti. Ufak bir çatışmadan sonra Çorlu'yu işgal etti. Artık bizim için korkulu günler başlamıştı. Etrafımızda birçok Rum köyleri vardı. İşte bu köylülerce geceleri Yeni Çiftliğe baskınlar yapılmaya başlandı. Eli silah tutan köy erkekleri bütün gece köyün etrafında nöbet tutuyorlardı. Böylelikle bir müddet Rumların baskınlarına engel olundu.

Nihayet, köyde bağırışmalar işitildi. Etraftaki Rum Köyü halkının Yeni Çiftliğe baskın yaparak katliam düzenleyecekleri haberi her tarafta duyuldu. Bunun üzerine yorganını, döşeğini kapam herkes ya etraftaki Türk köylerine veya Çorlu'ya sığınmak üzere yollara düştü. İki üç saat içerisinde 350 haneli köy tamamen boşaldı.

Biz Çorlu'ya kaçtık, orada bir ev kiraladık, orada 5 ay kaldık. Okullarda derhal Rumca okutulmaya başlandı. Rumca yazmasını ve bazı kelimeleri hâlâ unutmadım. Yunan askerinin “İstanbul'u alacağız” diye marş söyleyerek Çorlu sokaklarında yürüyüş yapmaları her Türk'ün kalbini yakıyordu

Her türlü gelirden mahrum kalmak ve kiralık evde oturmak merhum babamı çok müşkül durumda bırakmıştı. Eski memleketimiz olan Bulgaristan'a dönmek istiyorduk. Fakat Birinci Cihan Harbinde Türkiye Bulgaristan'la müt-

tefik olduğundan pasaport verilmiyordu. Nihayet Romanya muhaciriyiz diyerek pasaport aldık. Bulgaristan'dan geçerken Bulgaristan muhaciri olduğumuzu ispat ederek orada kaldık.

Dize kadar kar olduğu halde tam kış ortasında Karademir Köyü'ne geldik. Evvelce hicret ederken her şey satıldığı için elde avuçta bir şey yoktu. Allah'a şükürler olsun ki Karademir Köyü'nde akrabamız çok idi. Annemin dedesinden kalma küçük bir evi bize verdiler. Bu evde uzun yıllar kaldık. Kış ortasında geldiğimiz için o sene Karademir Köyü ilkokulu'na devam etmeye başladım. Fakat benim bilgim diğer öğrencilere kıyasla çok üstündü. Henüz 11 yaşında bir çocuk olmama rağmen bazen öğretmene vekâlet ediyordum.

Ertesi sene merhum babam beni Şumnu'ya tahsile göndermek istedi. Fakat maddî imkânlardan tamamen mahrum idi. Beni yanına alarak hicretten evvel tanıdığı bazı hamiyetli zevata götürdü. Ben bu çocuğu okutmak istiyorum, fakat maddî imkânlardan tamamen mahrumuz, hamiyetinizle muhtacız dedi. Allah razı olsun iki üç köydeki hayırsever zevat benim bir kışlık idaremi temin ettiler.

Şumnu Medrese-i Aliyyesine Talebe Oluşum

Yukarıda bahsettiğim maddî imkânsızlıklar sebebiyle medreseye müracaatım biraz gecikmişti. Şumnu'ya vardığımızda beni imtihan ettiler. Gördüler ki iyi bir tahsil görmüşüm; geç de olsa kabul ettiler. Böylelikle medrese-i aliyyenin Birinci sınıf talebesi oldum. O zamanlarki yaşım 12 idi. Her sene pekiyi derece ile sınıflarımı geçtim. Bulduğum sınıfın daima birincisi oldum. 1925 ders yılında

4 senelik medrese-i aliyyeden mezun oldum. Medrese-i aliyyede iken hocalarım Hasan Tahsin Efendi, Ali Rıza Efendi, Hüsnü Efendi, Cevdet Efendi, Mustafa Reşit Efendi, Mustafa Hilmi Efendi idi. Hepsi mesleğinin ehli kimse-lerdi. Allah mekânlarını cennet eylesin.

Nüvvab'ın Açılışı ve Nüvvab-Aliyye Çekişmesi

Daha Bulgaristan'ın Türkiye'den ayrılıp istiklaline kavuşması sırasında Bulgaristan Türklerinin İmam-Hatip ve öğretmen gibi kültür rehberlerini yetiştirmek gayesiyle medresetü'n-Nüvvab adında bir ilim yuvasının açılması muahede'ye bağlanmış. Medresenin Âlî İdaresi için bir Nüvvab fonu teşkil edilmiş, varidatı ise her Müslüman nikâhından ve talakından alınan harçlar ile o zaman Bulgaristan'da çok zengin olan vakıf gelirlerinin %10'u gibi kaynaklarmış.

Medresetü'n-Nüvvab uzun zaman açılmamış olmakla beraber yukarıda zikredilen varidat muntazaman toplanmış ve Ziraat Bankası'nda külliyetli miktar birikmiş. Nihayet 1922 yılında Çiftçi Partisi iktidara gelince Türklerin bütün cami ve okullarına gelir temin edilecek arazi tahsis edilmiş ve uzun yıllar açılmayan Nüvvab'ın da temeli atılmıştı.

Nüvvab Medresesi'nin açılmasında büyük Mücahit Emrullah Feyzullah Efendi'nin büyük emeği geçmiştir. Hatta Nüvvab Medresesi tamamıyla onun eseridir denilebilir. Zira bir taraftan Nüvvab açılabilmek için Bulgar hükümetini iknaya çalışırken, diğer taraftan Türklerin şiddetli muhalefetiyle karşılaşmış, sokaklarda taşlandığı olmuştur.

Medreseye talebe bulmakta büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Nüvvab'ın açılmasından sonra bir de Nüvvab

medrese-i Aliyye çatışması olmuştur. Başta Mustafa Hilmi Efendi olmak üzere bir grup Hoca Efendi Nüvvab'a karşı cephe aldılar. Nüvvab'tan tam din adamı yetişmez, biz Medrese-i âliyyeyi Rüşdü, Tali ve Âlî olmak üzere 12 senelik bir medrese yapacağız, din âlimi ancak burada yetişir dediler. İhtilaf çok büyüdü. Öyle zaman geldi ki medreseyi âliye'nin İdaresi üç gün Mustafa Hilmi taraftarlarına geçer bilahare Emrullah Efendi taraftarlarına geçirdi. Bu zillet Türk halkına da sirayet etti. Şumnu'da her taraftan gelen Türkler Büyük toplantılar yaptılar. Mesele uzun uzadıya tartışıldı Nihayet din âlimleriyle müsbet ilimlerin bir arada okunması zaruretini ileriye süren Emrullah Feyzullah Efendi'nin davayı kazanması ile münakaşa sona erdi. Mustafa Hilmi Efendi de Şumnu'dan ayrılarak Kiremitlik Medresesi'ne gitmek zorunda kaldı.

Nüvvab'a Talebe Oluşum

1926 ders yılı başında Nüvvaba talebe olmam gerekiyordu. Yukarıda yazdığım gibi babam yaşlanmış, mali durumu beni okutmaya hiç de müsait değildi. Fakat o benim tahsile devamında bir an bile tereddüt etmedi. Babam ve sevgili anneciğim benim ilim tahsil etmemi hayatlarının yegâne gayesi haline getirmişlerdi. Allah'a şükürler olsun mal mülk yoktu ama geçimine yardım edecek birçok kabiliyetler vardı babamda. O yaz günleri mükemmel bir inşaat ustası olarak çalışır, kış günleri bir mescidin imamı ve Kur'an hocası olurdu. İcabında helva, boza, akide şekeri yapar ve satardı. Ağaç araba ve boyunduruk ustası idi. Çok iyi bir halk şairi idi. Güfte ve besteleri vardı. Kendisine bu sebeple Âşık Halil denilmişti. İşte bu kabiliyet ve hünerlerinden dolayı beni okutabilme cesaretini kendinde buldu.

Evvela Allah'a sonra da hamiyetli kimselerin yardımlarına güvenerek beni Nüvvab'ın Birinci sınıfına kaydettirdi. Derslerime büyük bir şevk ile sarıldım. Sınıfta her dersten pekiyi derecede not aldım ve birinciliği kimseye vermedim.

Lise Kısımındaki Hocalarım

1. Emrullah Feyzullah Efendi:

Nuvvabın banisi ve vefatına kadar müdürü. İstanbul'da tahsil görmüş, seçkin âlimlerden ders almış, bilhassa Abdülatif Harputî'den İlm-i Kelam dersleri okumuş. İlk senelerden sonuna kadar Abdülatif Harputî'nin Tenkihu'l-Kelam adlı eserinden İlm-i Kelam derslerini okutmuştur.

2. Şeyh Yusuf Ziyaeddin Ezherî:

Düzce'li olup İstanbul'da icazet almış ve daha sonra Camiü'l-Ezber'e giderek 12 yıl müddetle tahsiline devam etmiştir. Hep sessiz bir âlimdi. Tâlî kısmında Arap lisan ve Edebiyatı, İslâm tarihi ve Âlî kısmında da Tefsir, usulü fıkıh, usulü hadis, tarih-i edyan ve tarih-i teşri'derslerini okutmuştur.

3. Mustafa Hayri Efendi:

İstanbul'da tahsilini yapmış olan büyük bir din âlimi idi. Nüvvab'ta fıkıh, feraiz ve sakk-ı şer'derslerini okutmuştur.

4. Süleyman Sırrı Efendi:

Bulgar lisesini bitirmiş ve o zamanlar Türk Rüşdiyelerine Türkiye'den müdürler tayin edildiğinden Akdere

Rüşdiyesi müdürü âlim ve fazıl bir zattan Arapça ve Farsça dersi almıştır. Zeki bir insandı.

5. Ahmet Kemal Efendi:

Şumnu'da takvasıyla tanınmış bir ailenin oğludur. SofyaTıp Fakültesi'ne devam etmiş, fakat mezun olamamıştır.

6. Rüstem Cemil: Vidinli'dir. Burslu olarak Türkiye'de yüksek tahsilini yapmış ve ilk mecburi hizmetini Nüvvab'ta Bulgarca öğretmen olarak başlamıştır. Yalnız bir sene öğretmen kalmıştır. Devam etseydi Nüvvab talebesine Bulgarca'yı ana lisanı gibi öğretecekti.

7. Hafız Mehmet Efendi:

Kur'an-ı Kerim hocamızdı. İstanbul'da Kur'an ilimlerini okumuş, halim selim bir zat idi. Görüldüğü gibi bu zevatın her biri mesleğinin ehli, seçkin âlimlerdi. Allah cümlesinin makamını cennet eylesin.

11 Sene Öncesinden Nüvvab'a Muallim Olacağım Nasıl Bildirilmişti?

Nüvvab'ın lise kısmının birinci sınıfında talebe iken, Nüvvab Medresesi'nin kurucusu ve müdürü, büyük mücahit, beni müdüriyet odasına çağırdı. Artık benim mukadderatım tayin ediliyordu. İsmi ömrümün sonuna kadar hürmetle andığım büyük insan Emrullah Feyzullah Efendi söze başlayarak şöyle dedi: Oğlum Mehmet! Ben bu medreseyi büyük gayretlerle açtım ama maalesef istediğim evsafa talebe yetiştiremiyoruz. Biz ilmiye sınıfı ulûm-u diniyye-i beşeriyeyi okuduk, fakat fen derslerini görmedik. Bu sebepten buradaki fen derslerini ya Bulgar öğretmenle-

re veya sivil okullardan yetişmiş Türklere vermeye mecbur kalıyoruz. Bu ise mezunlarımızın bazısında akide sarsıntısına sebep oluyor. Mesela, biz insanın Hz Âdem'den ürediğini Âdem'in topraktan yaratıldığını öğretiyoruz, o öğretmenler insanın maymundan ürediğini öğretiyorlar. Ben bu halin böyle gitmesine mâni olmak için bu medresede okunan bütün fen derslerinin de bu mektepten mezun olmuş, akidesi sağlam muallimler tarafından okutulmasını gaye edindim. “Senin hakkında yaptığım araştırma neticesinde sen istikbalde bu medresenin riyaziye/matematik hocası olacaksın. Kendini ona göre hazırla” dedi ve ilave etti sen fakir bir ailenin çocuğu imişsin. Bundan böyle senin tahsil masrafların bu medrese tarafından ödenecektir. Haydi, şimdi terziye gidelim, sana elbise alalım dedi. Hakikaten kalktık. O zat-ı muhterem benim önüme geçti. Ben henüz 16 yaşındayken istikbalde Nüvvab'ın matematik hocası olarak müdürümle bir terziye gittik. Bana yazlık ve kışlık olmak üzere birer kat elbise kestirildi. İşte bu suretle 11 sene sonraki Nüvvab hocası belirlenmiş oldu.

Büyük üstadımdan bu talimatı aldıktan sonra daha büyük bir hevesle derslerime sarıldım. Şayet sınıf geçme karnelerim muhafaza edilmiş olsaydı görülecekti ki 5 senelik lise kısmından mezun oluncaya kadar bütün derslerden tam not, pekiyi almış bulunuyorum. Artık benim için geçinme endişesi de ortadan kalkmış idi.

Ara sıra yaz mevsimlerinde harman zamanı muhterem üstadım beni Deliorman Köyleri'ndeki yakın ahabplarına götürüyor ve büyük yardımlar almamı temin ediyordu

1931 Temmuz başlarında Nüvvabtan mezun oldum. Artık sıra âlî kısmın devamına gelmişti. Karademir Kö-

yü'ndeki anne ve babamın yanında yaz tatilini geçirmeye gittim.

Razgrat Zincirli Kuyucuk Köyü Öğretmenliğim

Tatilimi geçirmekte iken, faziletli üstadım Emrullah Efendi'den bir mektup aldım. Beni Şumnu'ya çağırıyordu. Vardığımda, beni Razgrat Kazası'na bağlı 600 hanelik Zincirli Kuyucuk Köyü Rüşdiyesi'ne öğretmen olarak verdiğini, zira kâfi miktarda talip olmadığı için o sene âlî kısmının açılmayacağını bildirdi.

Emirlerinin başım üstüne olduğunu bildirerek teşekkür ettim.

1932 ders yılını Zincirli Kuyucuk Köyü Ortaokulu'nda öğretmen olarak geçirdim. Bu köy halkı yediden yetmişine kadar beni bağrına bastı. Ömrümün sonuna kadar unutmayacağım tatlı hatıralarla dolu bir yıl yaşadım. İaşe ve ibatem köy halkına ait olmakla beraber bu köy eşrafından Alişoğlu Mustafa adındaki âlicenap Türk ağası beni bir sene kimseye bırakmadı.

Kendisi de yemeğini benimle beraber yemek üzere hiç yanından ayrılmadı. Allah kendisinden, eşinden, damadı Süleyman Ağa'dan razı olsun. Kabirleri Allah'ın rahmeti ile dolsun

Âlî Kısmı Talebesi Olarak Nüvvabtayım

1933 ders yılında Medrese-i Nüvvab'ın Âlî kısmına kaydımı yaptırdım. Buradaki hocalarım Şeyh Yusuf Ziyeddin Ezherî, Mustafa Hayri Efendi, Osman Nuri Bey, Ali Vasfi Bey, Hocazâde Mehmet Muhyiddin Efendi Hazretleri ve Mehmet Emin Efendi idi.

Osman Nuri Bey, İstanbul Mülkiyesi mezunu olup Osmanlı hükümeti zamanında Kaymakamlık ve Bolu Valiliği vazifelerinde bulunmuş müstesna bir hukukçu idi. Kendisinden Devletler hukuku ve hukuka giriş dersleri okudum.

Ali Vasfi Bey, İstanbul Hukuk mezunu. Son Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin damadı idi. Kendisinden Mecelle derslerini okudum. Hocazâde Mehmet Muhyiddin Efendi hazretleri ders-i âm, büyük bir âlimdi. 30 yıl Bulgaristan Müslümanlarının Başmüftülüğünü yapmıştı. Sahib-i keramet olduğu halk arasında yaygındı. Kendisinden kısa bir müddet usûl-i fıkıh dersi okudum.

Mehmet Emin Efendi, İstanbul ulemasından bir zat idi. Kendisinden usûl-i fıkıh dersleri okudum. Mir'atü'l-usûl kitabının metnini ezbere okuyordu. Usûl-i fikhın önemini bu zattan ders okuduğum zaman anladım.

Hocalarım arasında bir zat daha vardı ki çok kısa da olsa kendisinden bahsetmeden geçmeye vicdanım müsaade etmedi. Bu hocam, kendisinden Kur'an ve meharicü'l-hurûf okuduğum Hacı Hafız İbrahim'dir. İstanbul'da 30 yıl müddetle Saray Baş İmamlığı yapmış bulunan bu zatın ne sebeple Şumnu'ya geldiğini bilmiyorum. Böyle kıymetli bir zat ele geçer de medrese müdürümüz ondan istifade etmez mi? Hemen arzu eden Hacı Hafız İbrahim'den Kur'an ta'lim etsin diye duyuruldu. Ben uzun zaman meharicü'l-hurûf dersine devam ettim.

Ben bugüne kadar birçok Kur'an-ı Kerim ilminde temayüz etmiş muhterem zevat gördüm fakat Hacı Hafız

İbrahim gibi tilavet-i Kur'an ve meharicü'l-hurûfta derya denilebilecek birisine rastlamadım.

Hacı Hafız İbrahim'in meşhurluğu “küçük hoca” idi. Kendisi hakikaten çok kısa boylu idi. Belki bir buçuk metreyi geçmezdi. Elinde daima iki tarafı düz ve boyundan birkaç santim uzun olan bir sopası bulunurdu. Sopayı ortasından tutar, öyle yürürdü. Kısa bir zaman Nüvvab talebesine çok kıymetli hizmetler ettikten sonra ortadan kayboldu. İşittiğime göre Yugoslavya'da vefat etmiş. Allah gani gani rahmet eylesin

Nüvvab'ta İnkılap Yapmaya Kalkan Öğretmen

Hasip Saffetî

İlk zamanlarda Nüvvab Medresesi'ne yeni bir hüvviyet kazandıran Hasip Saffetî Bey'den ayrı bir başlık altında bahsetmeyi uygun buldum.

Bu zat Nüvvab Medresesi'nin tam mânâsıyla zamanın ihtiyaçlarına cevap verecek hâle gelmesinde büyük rolü vardır. Kendisi Vidinli'dir. Evkafça burslu olarak Ankara Edebiyat Fakültesi'nde okutulmuş ve mezun olunca mecburi hizmeti ifa için Nüvvab'a Türk lisan ve Edebiyatı ile Pedagoji dersleri öğretmeni olarak tayin edilmiştir. Genç ve dinamik bir öğretmen olan Hasip Saffetî bütün Nüvvab talebesi tarafından sevilen ve sayılan bir kişi olmuştur.

Nüvvab'ta tam mânâsıyla ilmî bir Pedagoji dersini Hasip Saffetî Efendi başlatmıştır. Pedagoji dersini usûl-i tedris ve fennî ta'lim namlarıyla notlar halinde yazar, teksir edip talebeye dağıtırdı. Daha sonraları bu notlar biraz daha genişletilerek bastırıldı ve Türkiye'de Öğretmen Okulları'nın pedagojik kitabı oldu.

1926'dan 1931 yılına kadar Nüvvab'ta öğretmen kalmış olan Hasip Saffetî Efendi, okuttuğu Türk Lisan ve Edebiyatı ve Pedagoji dersleriyle Nüvvab'a yeni bir canlılık verdi. Arapça fıkıh ve İslâm Tarihi ve Liselerde okutulan bütün fen dersleri yanında bir de tam ehli ve mütehasşis tarafından okutulan Türk Edebiyatı ve Pedagoji dersleri ile Nüvvab Medresesi emsaline rastlanmayan bir ilim ve irfan yuvası haline geldi.

Bugün Türkiye'de Talim ve Terbiye Kurulu'nca Şumnu'daki Nüvvab Medresesi'nin imtihansız Liselere, Öğretmen Okulları'na ve İmam-Hatip Liseleri'ne muadil sayılması bunun açık bir ispatıdır. Maalesef 1931 yılında Hasip Saffetî Efendi talebe arasında gizlice bir fikir yaymaya başladı. Onun kanaatince Nüvvab Medresesi bir ıslahat görmeli imiş. Evvela üç sene genel kültür dersleri okutulmalı imiş. Burada hem ulûm-i diniye ve hem de fen ilimlerine yer verilmeli imiş. Bu devrede talebenin kıyafeti sivil olmalı imiş. Sarık ve cübbe taşınmamalı imiş. Son iki sınıf ilahiyat ve Dârü'l-muallimin olarak ikiye ayrılmalı imiş. İlahiyat kısmında tamamen Arapça, hadis, tefsir ve diğer bütün ulûm-i diniyeye yer verilmeli ve Dârü'l-muallimin kısımlarında fen dersleri ve Pedagoji okutulmalı imiş. İlahiyat kısmına devam başlayanlar sarık ve cübbeli, Dârü'l-muallimin kısmına devam edenler ise sivil kıyafette olmalı imiş. Böylelikle sarığın şerefi korunacak, rastgelen sarık sarmayacakmış.

Hasip Saffetî Efendi sınıflarda bu planı çok ustaca yapmaya çalıştı. Hemen hemen bütün talebeye bu fikir cazip göründü. Nihayet talebe toplu halde bu isteklerini Nüvvab Müdürlüğü'ne ve Başmüftülüğe bildirdiler.

Nüvvab Medresesi'ni hayatı pahasına mücadelelerle açan büyük mücahit Emrullah Feyzullah Efendi, işin altında yatan tehlikeyi hemen sezdi, canı gibi sevdiği Nüvvab Medresesi'ni kurtarmak maksadıyla beş seneden beri birçok müspet icraatı görülen Hasip Saffetî Efendiyi öğretmenlikten uzaklaştırdı.

Hasip Saffetî Efendi Türkiye'ye hicret etti. Hasib Ahmet Aytun soyadını aldı. Önce Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü'nde vazife aldı ve daha sonra da Tokat Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girdi. Sonraki hatası olmakla beraber Nüvvab'a hizmeti de unutulmamacak kadar büyüktür. Kendisini hürmetle anarım. Kendisinin Nüvvab'tan uzaklaştırıldı, fakat açtığı çığır, yetiştirdiği talebeleri tarafından muvaffakiyetle devam ettirildi. Böylelikle Nüvvab Medresesi başka hiçbir yerde örneği bulunmayan mükemmellikte ta 1950 yılına kadar devam edip Bulgaristan Türkü'nün medar-ı iftiharını bir ilim meşalesi olarak yaşadı.

Şumnu Rüşdiyesi'ne Müdür Tayinim

Âlî kısmın son sınıfına gelmiştim. Artık Nüvvab'a hocalık aşkımdan günden güne arttığını hissetmeye başladım. Fakat bu esnada hiç beklenmedik bir durum ortaya çıktı. 1935 ders yılı başlarında Üstadım Emrullah Efendi beni yanına davet ederek bir teklifte bulundu. Beni Şumnu Rüşdiyesi'ne (Ortaokuluna) müdür yapmak istiyordu.

O zamana kadar Rüşdiye ve ilkokullar seçimle gelen mektep encümenleri tarafından idare ediliyordu. Maalesef hiç de sebep yokken Nüvvab ile Türk Rüşdiyesi arasında bir çekişme sürüp gidiyordu. Rüşdiye idaresi ve talebeleri

Nüvvab'a yobaz yetiştirilen bir müessese olarak bakıyorlardı.

Rüşdiye talebesi Nüvvab aleyhinde bir terbiye ile yetişiyordu.

Uzun süren bir mücadele sonunda Hükümetçe çıkarılan bir emirle Rüşdiye ve ilkokulların idaresi vakıflara verilmişti. Vakıflarda ise Nüvvab taraftarları hâkimdi. İşte bu sebepten üstadım Emrullah Efendi bana Rüşdiye Mektebi Müdürlüğü teklif ediyordu. Bu işi senden başka yapacak kimsemiz yok. Sen hem bu müdürlüğü hem de sonunda Nüvvab'ın Âli kısmı son sınıf imtihanlarını verirsin dedi.

Yaşım henüz 24 idi. Üstelik yukarıda da temas ettiğim gibi öğrencilerin Nüvvablılara karşı allerjisi vardı. Mademki teklif üstadımdan geliyor, başım üstünde yeri vardı, kabul ettim.

Sarığım, cübbemle vazifeyi teslim almaya gittim. Talebede asık çehreler vardı. Eski müdürlerini uğurlarken ağlaşıyorlardı.

Ben hemen bütün sınıfları gezdim. Eski müdürlerinin ardından ağlamalarının bana nasıl cesaret verdiğini izah ettim. Ben de canla başla çalışarak kendilerine hizmet edeceğimi ve günün birinde ayrılırken aynı sevgi ile ben de arkamdan ağlanacağımı münasip bir lisanla anlattım. Talebelerde bir sükûnet havası hâkim oldu. Hakikaten Rüşdiye'de bir sene müdürlük yaparak ayrılırken arkamda gözü yaşlı bir talebe topluluğu bıraktım.

Âlî Kısımdan Mezun Oluşum

Bir taraftan bin küsür talebe mevcudu olan Rüşdiye'de müdürlük vazifesini ifa ederken diğer taraftan âlî kısmı son sınıf derslerine çalıştım. 1935 ders yılı sonunda âli kısımdan pekiyi dereceyle mezun oldum.

İmtihanalarda bulunmak üzere Sofya'dan Şumnu'ya gelmiş bulunan Bulgaristan Türklerinin Başmüftüsü Hüseyin Hüsnü Efendi bana hazır olmamı, kendisiyle beraber Sofya'ya gideceğimi, Sofya'ya varınca Vakıflar Müdürlüğü memurluğuna tayininin yapılacağını söyledi. Böylece âlî kısımdan mezun olduğumun haftasında memuriyete başlamak üzere Sofya'ya hareket ettim. Bu memuriyetim tam bir buçuk yıl sürdü. Büyük bir âlim, iyi bir siyaset adamı olan Hüseyin Hüsnü Efendi'nin yanında büyük hayat tecrübeleri edindim. Resmi merasimlere Başmüftülüğü temsilen iştirak ederdim. Bilhassa Harp Okulu merasimlerinde o zamanın Bulgar Kralı Boris ile defalarca görüşme imkânını buldum. Bulgaristan'da O zaman yaşayan 2 milyona yakın Türk halkının Maarif işleri, Müftülük Teşkilatı işleri ve Vakıf işleri Başmüftülükçe yürütüldüğünden Sofya'da kaldığım bir buçuk sene zarfında büyük tecrübeler edindim.

1936 yılı başlarında Başmüftülük erkânında bazı değişiklikler yapıldı. Hüseyin Hüsnü Efendi görevinden alındı, yerine Abdullah Efendi getirildi. Zuhura gelen yeni hava içerisinde daha fazla Sofya'da kalmak istemedim, bir dilekçe vererek Eski Zağra Vilayet Müftülüğü'ne tayinimi istedim. Talebim yerine getirildi. Artık müstakil bir idareci ve şer'î hâkim olmuştum. O tarihlerde Türklerin karı-koca

ihtilâfları, miras dâvâları müftülüklerde bakılıyordu. Eski Zağra'dan başka Yeni Zağra, Çırpan ve Kızanlık da bana bağlı idi. Böylelikle bilhassa Müslüman'ın çok olduğu Kızanlık'a dâvâ bakmaya sık sık gidiyordum. Vazifemden de memnundum. Bölge halkı ile iyi münasebet kurmuş, Bulgar resmî makamları ile bir ahenk içerisinde çalışıyordum. Bu vazifede 7 ay kaldım.

Tahakkuk Eden Rüya

Hiçbir şeyden habersiz Eski Zağra'da Müftülük vazifemi ifa ediyordum. Meğerse Nüvvab talebesi Osman Nuri ve Ali Vasfi Beyler aleyhine boykot yapmışlar. Bir müddet derse girememişler ve nihayet bu iki zat görevden alınmışlar. Böylece Nüvvab'ta iki öğretmenlik yer açılmış.

Bir akşam kendimi rüyamda Şumnu'da gördüm. Balkanlar'ın en güzel camii olan Şerif Halilpaşa yani Yeni Cami'de minbere çıkmışım, hutbe okuyordum. Cemaatin hemen tamamı beyaz sarıklı ve cübbeli Nüvvab talebesi idi. Rüya o kadar açıktı ki uyandığım zaman bile uzun zaman tesiri altında kaldım.

Daireye gittim. Posta memuru bir telgraf getirdi. Açtığımda gördüm ki üstadım, Nüvvab Müdürü Emrullah Feyzullah Efendi bana Nüvvab Medresesi'ne muallim olarak tayin edildiğimi, derhal Şumnu'ya hareket etmemi bildiriyordu. Biraz sonra Başmüftülükten aldığım bir telgrafla tayinim resmen tebliğ ediliyordu. İşte şimdi 11 yıl evvel, daha Nüvvab'ın lise birinci sınıfında iken Üstadım Emrullah Efendi'nin bana söyledikleri tahakkuk etmişti. Görülen rüya da aynen zuhur etti. Nüvvab'a Muallim olduğum se-

nelerde 10 yıl boyunca fahrî olarak Şerif Halil Paşa Camii minberinde Cuma hutbelerini okudum.

Nüvvab Medresesi'ndeki Öğretmenliğim

Hayatımda bana hürriyet kazandıran, Nüvvab camiasında yerimi alarak unutulmaz hatıralar bırakan görevime 1937 yılının Kasım ayında başladım. Ders taksimi için yapılan ilk toplantıda manzara çok göğüs kapatıcı idi. Bir tarafta her biri birer kıymet olan tecrübe sahibi ilim adamları, yıllarca ellerini öpmekle şeref duyduğum hocalarım yer almış ve bunların arasında henüz acemi fakat genç, dinç, vazife ifasına azimli Mehmet Halil bulunuyordu.

Ben bütün tevazu ve samimiyetimle bir teklifte bulundum. “Ben henüz tecrübesizim, bütün sınıfların matematik derslerini üzerime almam beni yorar, önce birinci sınıfın dersleri ile başlayarak yavaş yavaş yükselmem uygun olur” dedim.

Çok muhterem selefim ve muhterem hocam, Nüvvab Medresesi'nin açılışından o güne kadar matematik hocası Süleyman Sırrı Efendi söze karıştı. Benim “bütün sınıfların matematik derslerini almamda bir mahsur olmadığını, zira bu işin altından kalkabilecek kudrette olduğumu” beyan etti. Ben bu beyan karşısında memnuniyetimi izhar ettim. Muhterem hocamın, hakkımdaki itimatlarına layık olmaya çalışacağımı ifade ederek beş sınıfın da matematik derslerini uhdeme aldım. Ders yılı başında bu beş sınıfın dersini okutmaya başlasaydım işim bir dereceye kadar kolay olabilirdi. Çünkü hangi sınıfta neleri okuttuğumu bilecektim. Fakat böyle sene ortasında hangi sınıfın o güne kadar neler öğrendiğini bilmeden derse girmek büyük bir cesaret mese-

lesi idi. Zira daha ilk saatlerde talebe karşısında herhangi bir hata işlemem beni perişan edebilirdi.

Allah'a şükürler olsun sarf ettiğim büyük gayretler sayesinde hiçbir zaman mahcup düşmedim. Sanki bu dersleri evvelden beri okutmuşum gibi fevkalade başarı gösterdim. Kısa bir zamanda talebe arasında ‘Cebir’ kelimesi zor mânâsına gelir, bu dersi anlamak çok zordur kanaatini yıktım ve ‘Cebir’i sevilen bir ders haline getirdim.

Bir taraftan Bulgar liselerinin matematik kitaplarını aynen tatbik ederken diğer taraftan Türkiye’de okutulan lise kitaplarını da elde ederek uygulamaya başladım. İstedim ki Nüvvab talebesi her yerde yüzünün akıyla “Ben cebir bilirim” diyebilsin. Nitekim böyle de oldu. Bazı talebelerim Bulgar lise talebeleri ile iddialaşmaya kadar vardılar işi. Bazı zor problemleri çözemedikleri zaman beni geceleri evimden arayanlar oluyordu.

Biz Nüvvab’ta her bakımdan mahrumiyet içerisinde idik. Talebenin eline verecek ders kitaplarımız yoktu. İlk zamanlarda daima özet yazdırmak suretiyle idare ettim. Daha sonraları nasıl olsa arada bir fark bulunmadığını görerek Bulgar liselerinin ders kitaplarını almalarını tavsiye ettim. Bu onlara lisan öğrenme bakımından da faydalı oldu.

Nüvvab’ta Başka Dersler de Okuttum

Ben Nüvvab’a matematik hocası olarak tayin edildim. Fakat sadece matematik okutmadım. Ders taksiminde öğretmen bulunamayan diğer dersleri de okuttum.

Mesela, uzun yıllar ruhiyat psikoloji derslerini okuttum. Bazen fıkıh derslerini üzerime aldığım oluyordu. Bu dersi evvelce diğer hoca efendiler okutuyordu. Fakat feraiz

tamamen hesaba dayanan bir ders olduğu için onu da benim okutmam uygun olurdu. Nihayet öyle de oldu.

Bayağı kesirleri ve hesap kaidelerini çok iyi bilen talebimize yeni usullerle feraizi çok kolay benimsettim. Hatta bu ders talebece o kadar kolay anlaşılır oldu ki imtihanlarda ne sorulsa her talebe tam not alıyordu.

Muhterem Üstadım Emrullah Efendi'nin bir latifesini hâlâ unutamıyorum. Buyurmuşlardı ki “Mehmet! Bizim tahsilde okuduğumuz zamanlar feraiz ilmi vahşidir, çabuk unutulur denilirdi. Halbuki ben görüyorum senin talebenin hepsi imtihanlarda tam not alıyor. Sen onlara ne soracağını önceden haber mi veriyorsun?” demişti. Ben de cevaben “Evet üstadım feraiz eski usullere bağlı kalarak okunursa çok çabuk unutulur. Fakat biz hesap kaidelerini uygulayarak feraizi ehlileştirdik. Hem malumunuz olduğu gibi imtihan sualleri bir komisyonca hazırlanıp verilir. Şüpheye mahal yoktur” üstadım dedim.

Talebe ile Olan Münasebetlerim

Nüvvab Medresesi'nde tam 12 yıl müddetle öğretmenlik yaptım. Bu müddet zarfında talebe ile aramda en ufak bir anlaşmazlık görülmedi. Bilakis aramızda büyük bir sevgi hâkimdi. Benim sınıfımdan olsun veya olmasın her talebe hiç çekinmeden derdini bana açardı.

Talebelerimizle aramızda teessüs eden bu sevgi hayatım boyunca devam etti. Ümit ederim ki hayatımdan sonra da devam edecek ve beni hayır duadan unutmayacaklardır.

Nüvvab'a Hoca olmayı en büyük bahtiyarlıklardan sayar, Allah'a şükür ederim.

Bulgarlar gibi Türk düşmanı bir milletin arasında çok korkulu günler yaşadım. Birçok defa ölüm tehlikesi ile baş başa kaldım. Bu bakımdan gençliğim heder olmuş sayılabilir. Ancak her yerde yetiştirdiğim o kâmil insanları görünce iftiharla göğsüm kabarıyor. Nüvvab öğretmenliği benim için bir mazhariyettir.

Duyulan Anavatan Hasreti

1944 yılından sonra Bulgaristan'da hadiseler aleyhimize cereyan ediyordu. Sebepsiz yere insanları alıp götürmek ve çok defa evlerine dönememek, bizlere bir cehennem hayatı yaşatmaya başlamıştı.

Bir gün gizlice Varna Türk Konsolosluğu'na giderek Anavatana hicret ümidi olup olmadığını öğrenmek istedim. Konsolosla dört saat süren bir konuşma yaptık. O günlerde hicret ümidinin bulunmadığını öğrendim. Ancak o zaman muhacir olmak için lüzumlu bir taahhüt senedinin Türkiye'den getirilmesi vadini aldım. Kısa bir zaman sonra bu taahhüt senedi bana gönderildi. Bu vesikayı dört sene - kiremitlik arasında-hep muhafaza ettim. Zira herhangi bir arama esnasında evde bulunursa benim için vahim neticeler doğurabilirdi. Türkiye'deki bir akrabadan mektup almanın suç sayıldığı bir devirde Türkiye'ye gitme hazırlığı çok tehlikeli olurdu.

1949 yılı başlarında hicrete müsaade ümidi olduğu konsoloslukça bana bildirildi. Derhal bir dilekçe ile pasaport isteğinde bulundum. Aylarca bir cevap çıkmadı. Nihayet, Nüvvab Müdürü beni odasına çağırarak muhacir olmak niyetinde bulunduğum için akşama kadar öğretmenlikten ayrılmam gerektiği tebliğ edildi. Bu, emniyet ma-

kamlarının isteği idi. Derhal bir dilekçe ile müracaat ederek hastalık sebebiyle bir sene vazifeme devam edemeyeceğimi bildirdim. Kimseye bir şey söyleyemezdim. Artık benim için korkulu günler başlamıştı. Bir taraftan maaşım kesildiği için geçinme endişesi, diğer taraftan da her an tevkif edilmem korkusu bana heyecanlı günler yaşattı. Evime bir otomobilin yaklaştığını görsem, acaba beni almaya mı geldi korkusunu yaşıyordum.

Nihayet burada açıklanması zor olan bazı teşebbüslerim sayesinde hicret müsaadesi çıktı. 20 gün zarfında muamelemi tamamlayarak Anavatan yolunu tuttum. Hududu geçinceye kadar üzerimdeki kâbus kalkmamıştı. Nihayet Mustafa Paşa'da Türk vagonlarına binerek camlardaki ay yıldızları görünce dünyalar bizim oldu. Artık ay yıldızlı bayrağın gölgesine kavuşmuştuk. Bizi o korkulu günlerden sonra böyle bir nimete kavuşturduğu için Rabbimize şükrettik.

Edirne'ye ayak bastığımızda cüzdanimızda bir liramız bile yoktu. Ama değil mi ki artık Anavatan topraklarında idik, her şey halledilecekti. Bir-iki saat sonra Selimiye'yi ziyaret ederken bir polis elimi öperek boynuma sarıldı. Bu Nüvvab talebelerinden Hasan idi. Allah kendisinden razı olsun. Türkiye'nin ilk nimetlerine kavuşturdu bizi. Yanımıza bir miktar da harçlık verdi.

Üç gün sonra Çorlu'ya geldik. Orada da polis komiseri ve iki polis Nüvvablı ile karşılaştım. Bize Yeni Çiftlik Köyü'ne gidecek bir araba buldular ve güneş doğarken eski yurdumuz olan Yeni Çiftlik Köyü'ne ve onun misafirperver halkına kavuştuk. Köy halkı bir din adamına susamış bulunduğundan beni bağırklarına bastılar. Elinden gelen

gıda yardımını yapmak için adeta birbirleri ile yarış ediyorlardı.

Resmî ilkokulda gece Kur'an Kursu açtılar 20-30 yaşlar arasındaki gençler kısa zamanda Kur'an-ı Kerim okumasını öğrendiler. Beni köyde bırakmak için her türlü cazip teklifler yapıyordu. Köy eşrafından Celil Efendi bana adeta bir kardeş muamelesi yaptı. Böyle sevgi çemberi içerisinde kalmayı düşünmedim değil, ancak çocuklarıma tahsil imkânları bulabileceğim bir yere yerleşmek benim için vazgeçilmez bir hedefti.

Köyden ayrılacağım gün bütün halk içten gelen bir uğurlama gösterisinde bulundular. Aradan uzun yıllar geçtiği halde o tatlı hatıralar hâlâ canlılığını korumaktadır.

Eskişehir'de Geçen Bir Buçuk Senem

Köyden böylece ayrıldıktan sonra Eskişehir'e vardım. Eskişehir'de o zamanlar Ahmet Kınık isminde çok muhterem bir vali vardı. Şeker Fabrikası Müdürü ile görüşerek bana muhasebede muvakkat bir iş buldu. Kısa zaman sonra beni yeni ihdas ettiği Eskişehir Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü'ne tayin edeceğini, daha sonra da Eskişehir Millî Eğitim Müdürlüğü'ne tayinimi sağlayacağını beyan etti. Bu hususta gereken dilekçemi bile takdim ettim. Ancak takdir-i ilahi öyle değildi ki Ahmet Kınık'ı Adana Valiliği'ne nakil ettiler. Ben de bir buçuk sene Şeker Fabrikası muhasebesinde sevgi ve muhabbet dolu bir muhitte çalıştım.

Karacabey Müftülüğüne Tayinim

Türkiye'ye yeni geldiğim için Karacabey'in nerede olduğuna dair bir fikrim bile yoktu. Vazifenin münhal ol-

duğunu haber alarak bir dilekçe gönderdim. Derhal Karacabey'e çağırıldılar, gittim. O zamanlar Belediye Reisi olan çok muhterem Mustafa Kırımlı ve sayın belediye encümen azaları ile görüştük. Aramızda mutabık kaldık. O zamanın usûlüne göre imamlar ve belediye azası seçim yaparak beni Karacabey Müftülüğü'ne tayin ettiler.

1952 yılının 1 Martında vazifeye başladım. 21 sene müddetle müftülük vazifesini ifa ettim. Karacabey halkı ile çok tatlı günler geçirdik. Okul, hastane gibi memleket ihtiyaçlarının yapılmasında büyük katkıları oldu. Kur'an Kursları açarak ilkokuldan mezun olan hemen her çocuğun kursa devamı için faydalı çalışmaları oldu.

Karacabey'in köylüsü ve kasabalısı ile aramızda en ufak bir kırgınlık olmadan 21 sene vazifede kaldım. Kendi isteğimle emekli olmasaydım daha yıllarca vazifede kalabilirdim. Yaptığım vaaz ve nasihatlerle yüzlerce kardeşime Allah ve peygamber sevgisini aşıladığımı sanıyorum.

Ek görev olarak Karacabey Ortaokulu ve Lisesi'ne derse de gittim. Müftülük zamanında beni tanımayan genç kalmamıştı. Memur arkadaşlarla birbirimize karşılıklı hürmet besledik. Hâkimi, savcısı benim vazifemi kolaylaştırıcı bir tutum içerisinde idiler; yaptığım kültür çalışmalarıyla din adamları gerici olur kanaatini söküp attım.

Yüce Rabbimizin buyurduğu gibi emr-i bi'l-maruf ve neh-yi 'ani'l'münkar vazifemi yaparken daima tatlı sözle, ilim ve hikmetle irşadımı sürdürdüm. Karacabeyliler benden ve ben Karacabeylilerden memnunuz. Allah cümlesinden razı olsun.

Karacabey'de iken 4 defa hacca gittim. Bir defa da umre yaptım. Sihatim müsait olsa idi umre adedi artacaktı. Rabbim gitmeyenlere de nasip etsin, âmin. Evlatlarıma da o mübarek yerlere ziyaret etmek nimetini esirgememesini yüce Rabbimden niyaz eylerim.

Nüvvab'ın Liseye Muadil Sayılması İçin Verdiğim Mücadele

Nüvvab Medresesi Türkiye'de tanınmıyor, mezunları memuriyete giremiyorlardı. Ortada o kadar garip bir durum vardı ki bir kimse Bulgaristan'da ortaokuldan mezun olup Türkiye'ye gelirse derecesine göre bir vazife alabiliyordu. Fakat aynı şahıs ortaokul üzerine daha 5 senelik bir tahsil olan Nüvvab'ı bitirip memuriyete girmek isterse bu mümkün olmazdı.

1939 yılında bu haksızlığın giderilmesi için çok müsbet bir hadise cereyan etti. Bir gün teneffüs esnasında muallim odasında bulunduğumuz bir sırada yanında Şumnu Vilayet Milli Eğitim Müdürü olduğu halde tanımadığımız bir zat girdi ve kendisini takdim etti. Ben Atatürk'ün milletvekillerinden Kâzım Nâmi Duru dedi. Okulunuzu teftişe geldim, vazifem resmîdir. Türkiye Talim ve Terbiye Kurulu'nca görevlendirildim. Millî Eğitim Müdürü'nü de bu sebepten yanıma aldım.

Okulunuzun mezunlarından pek çok kimse göçmen olarak Türkiye'ye geliyorlar. Talim ve Terbiye Kurulu'nca derecesi tespit edilmediği için bu kimseler vazife almakta güçlük çekiyorlar. İşte bu aksaklığı gidermek maksadıyla ben bugün okulunuzda inceleme yapacağım. “Ben her

dersten anlamam. Matematik dersi ile Türk Edebiyatı derslerine gireceğim” dedi.

Benim o gün 6. sınıfa Geometrik diziler dersim vardı. Benden önce müdürümüz Emrullah Efendi, Bulgar Millî Eğitim Müdürü ve Kâzım Nami Duru, benim dersim olan sınıfa girip oturdular. Daha sonra ben sınıfa girdim, usûlümüze göre dersimi verdim.

Geometrik dizilerin hadleri mecmuunu hesaplamaya yarayan formülü çıkardım. Bir-iki talebe kaldırarak uygulattım. Zil çaldı ve sınıftan çıktık. Kazım Nâmi Duru, elimi sıktı ve beni tebrik etti, “okulunuz matematik bakımından tam lisedir” dedi. Aynı şeyi Süleyman Sırrı Efendi'nin Edebiyat dersine girerek yaptı. Avdetinde verdiği rapor üzerine Şumnu'daki Nüvvab Medresesi liseye muadil sayıldı. Böylece Nüvvab'ın Türkiye'de liselere muadil bir tahsil derecesi kazanmasında âcizane bir hizmetim oldu.

Nüvvab'ın Öğretmen Okullarına Muadil Sayılmasındaki Hizmetim

1950 yılından sonra Türkiye'ye hicret eden Nüvvab mezunları ilkokullara öğretmen olmak üzere müracaata başladılar. Aldıkları cevap Nüvvab liselere muadil sayılmıştır. Öğretmen olabilmeniz için, öğretmen okullarının meslek derslerinden imtihan vermeniz gerekir deniyordu. Ben o zaman Eskişehir Şeker Fabrikası'nda muhasebe memuru olarak çalışıyordum.

Nüvvab mezunlarının doğrudan doğruya asaleten öğretmen olamamaları beni çok üzdü. Bu hakkı mutlaka almalı idik. Ben bu okulun öğretmeni olarak haklarımı müda-

faa etmeliydim. Bunu, ifası gereken vicdanî bir borç saydım.

Zamanın Başvekili merhum Adnan Menderes'e, Millî Eğitim Bakanı merhum Tevfik İleri'ye, göçmenlerin işleriyle ilgisi dolayısıyla İskân Genel Müdürüne birer yazı göndererek Nüvvab Medresesi'nin bir öğretmen okulu olduğunu ispata çalıştım. Maalesef bir netice alamadım. Nihayet meseleyi bütün esbab-ı mucibesi ile zamanın Reisi-cumhuru Celal Bayar'a arz ettim, yardımlarını rica ettim.

Müracaatımda özetle şöyle diyordum: Ecdadımız şanlı Türk Bayrağı'nı Viyana kapılarına kadar götürmüşler. Türk'ün şan ve adaleti asırlarca Avrupa'nın göbeğinde hüküm sürmüştür. Bilâhare talihin ma'kûs bir tecellisi neticesinde yavaş yavaş yuvasına, Anadolu'ya dönmüş, fakat bu çekilme sonunda milyonlarca Türk evladı gurbet illerde yabancı boyunduruğu altında esir kalmıştır. Bu durumda Türk hükümeti yâd ellerde esir ve garip kalmış evlatlarının mukadderatıyla ilgilenmesi, onların eriyip yok olmamaları için tedbir almaları gerekirdi. İlk zamanlarda bu vazife bir dereceye kadar yapılmıştır. Ekalliyet halinde kalan ırkdaşlarına kültür rehberleri göndermiştir.

Mesela, Bulgaristan'a İstanbul hükümetince Rüşdiye müdürleri gönderilmiş, böylelikle benliklerini muhafaza etmelerine hizmet edilmiştir. Fakat bu uzun sürmemiş, bu esir Türkler kendi kaderleri ile baş başa kalmışlardır. İşte o zaman, bu zavallı ecdat bakiyesi Türkler benliklerini korumak için bazı tedbirler almışlar, kendi teşebbüsleriyle birtakım ilim ve irfan müesseseleri açmışlardır. İşte Nüvvab Medresesi Bulgaristan Türkü'nün böyle bir ihtiyacının mahsulü olarak faaliyete geçmiştir.

Ecdadımız Şumnu'daki Nüvvabı kendisine öğretmen yetiştirmek üzere Bulgar hükümetinin bir kuruş yardımı olmadan Nüvvab'ı açmış ve yaşatmıştır. İşte böylece öğretmen yetiştirmek üzere açılan Nüvvab Medresesi'nin mezunları Anavatana göçmen olarak geldiklerinde mesleklerine devam etmek istemişlerdir. Böylelikle uzun yıllar hasretini çektikleri Anavatanda Türk yavrularına hizmet etmek arzusunu izhar etmişlerdir.

Ne yazık ki, öğretmen okullarının bütün şartlarını noksansız olarak müfredatına almış bulunan Nüvvab mezunlarına birtakım zorlamalarla ellerinden öğretmenlik hakları alınmak istenmektedir. Öğretmen okullarının meslek derslerinden imtihana tabi tutulmak gibi yersiz bir muamele ile karşılaşmıştır. Nüvvab'ta bu meslek dersleri amelî ve nazari olarak hiç noksansız okunmuştur.

Ben Nüvvab'ın bir öğretmeni olarak mezunlarına bu haksız muamelenin yapılmaması için konuyu Başbakanlığa, Millî Eğitim Bakanlığı'na götürdüysen de hâlâ bir netice alamadım. "Lütfen bu çok mühim kültür meselesinin halli için müracaatımı ilgili makamlara havale buyurmanızı istirham ederim" dedim.

Aradan kısa bir zaman geçtikten sonra Başbakanlıktan ve Millî Eğitim Bakanlığı'ndan bana şu mealde yazılar geldi: Sayın Cumhurbaşkanımıza yaptığımız müracaat incelenmektedir. Neticeden size de bilgi verilecektir, deniliyordu.

Aradan bir hafta geçtikten sonra Talim ve Terbiye Kurulu'ndan şöyle bir yazı aldım: Sayın Cumhurbaşkanımıza vaki müracaatınız 3 Şubat 1951 tarihinde sabah saat

9.00'da kurulumuzda görüşülecektir. Toplantıda sizin de bulunmanız rica olunur.

Ben bu yazı üzerine Ankara'ya gittim. Talim Terbiye Kurulu toplandı. Beni de toplantı salonuna aldılar. Bana ilk soru şu oldu: “Kurulumuz, Nüvvab’ı liseye muadil saymıştır. Türkiye'deki lise mezunları öğretmen olmak isterlerse meslek derslerinden imtihan verirler. Siz neden bu talepte bulunuyorsunuz. O zaman ben söze başladım ve dedim ki:

Kurulunuz Nüvvab Medresesini liseye muadili saymıştır. Bu hakikaten yerinde bir karardır. Zira Nüvvab’ın müddet-i tedrisiyesi 5 yıldır. Bu sebepten lisede okunan bütün ilim ve fenler hiç kusursuz Nüvvab’ta da okutulmuştur. Fakat Nüvvab ecdadımız tarafından Türk ekalliyetine öğretmen yetiştirmek gayesi ile açılmıştır. Bu maksatla Nüvvab’ta öğretmen okullarında okunan Pedagoji Dersleri bir sene nazarî ve bir sene de amelî olarak okutuluyordu. Hatta himayesinde bir de tatbikat ilkokulu vardı. Buna binaen Nüvvab Mektebi öğretmen okullarının bütün şartlarını haizdir. Türkiye'deki liselerde iş bu meslek dersleri okutulmadığından Nüvvab’la kıyaslanamazlar.

Konuyu inceleyeceklerini, salonda biraz beklememi söylediler. Biraz sonra içeriye çağırarak beni tebrik ettiler ve aynen şöyle bir karar suretini okudular: “Her ne kadar Şumnu'daki Nüvvab Medresesi liseye muadil sayılmış ise de programı itibariyle daha ziyade öğretmen okullarına da benzediğinden mezunları imtihansız aslî ilkokul öğretmeni olurlar”. Kararın numarası 14, tarihi 3 Şubat 1951'dir.

Allah'a şükürler olsun Nüvvabın öğretmeni olarak böylece hakkını müdafaa ettim ve muvaffak oldum.

Bu sayededir ki yüzlerce Nüvvab mezunu öğretmenlik mesleğine intisap ettiler ve Anavatan maarifine çok kıymetli hizmetlerde bulundular.

Kendim hiçbir zaman ilkokul öğretmeni olmayı düşünmediğim için mücadelede şahsî menfaat asla bahis konusu olamaz. Ben bunu Nüvvab'lı kardeşlerime bir hizmet hediyesi bırakmak maksadıyla yaptım.

Bildiğim Yabancı Diller

1. **Bulgarca:** Bulgaristan'da yaşamış, vazife ifa etmiş bir kimse olarak Bulgar lisanını konuşmak benim için bir zaruret idi. Bu lisanla yazarım, okurum, her türlü meramımı ifade ederim. Dolayısıyla Sılav dillerini mealen anlarım.

2. **Arapça:** Arapça benim meslek lisanımdır. 12 senelik tahsilim esnasında Arapça'nın gramerini ve edebiyatını okudum. Bu lisanla yazarım, okurum ve her türlü meramımı ifade ederim. Arapça'nın bir din ve Kur'an lisanı olması itibariyle Arapça öğrenmiş olmayı Cenab-ı Hakk'ın bana büyük bir lütfu sayarım. Kur'an ve Hadisi doğrudan doğruya anlayabilmeyi inanan bir kimse için hiçbir şeyle kıyaslamayacak kadar ulvi bir meziyet mazhariyet telakki ederim.

3. **Almanca:** Bu lisanla meramımı ifade edebilirim. Bilhassa Almanca öğrenmek isteyenlere bu lisanı öğretecek kadar gramer bilgim vardır. Uzun yıllar konuşma fırsatı bulamadığım için biraz unutmaya başlamış isem de Almanca bilgim sağlam bir temele dayanmaktadır.

Almancaya Nasıl Başladım?

Okuduğum Medreselerde Arapça Bulgarca ve Farsça'dan başka bir lisan okutulmuyordu. Bu sebeple âlî kısmından mezun olduğum zaman Batı dillerinden birini konuşamıyordum. 1936 yılında Sofya'daki Başmüftülük'e memur tayin edildim. Başmüftülük Bulgaristan Türkleri'nin en yüksek makamı olduğundan devamlı olarak yabancı kimseler tarafından ziyaret ediliyordu. Başmüftülük erkânından hiç kimsenin Batı dillerinden birini konuşmamasını bu makam için büyük bir nakısa gördüm. Bu noksanlığı telafi için derhal faaliyete geçtim. Büyük bir kitapçı dükkânına giderek kendi kendime lisan öğrenmek için İngilizce Fransızca ve Almanca kitapları satın aldım. Maksadım, hangi lisanın bir yardımcı olmadan öğrenilebileceğini anlamaktı. İnceleme sonunda anladım ki Almanca Türk harflerinin aynı ve yazıldığı gibi okunur. Halbuki sonradan anladım ki İngilizce her ne kadar yazılışı başka söylenişi başka ise de grameri çok kolaymış fakat artık olan oldu.

Ben Almanca'da oldukça ilerledim. O zaman çok revaçta olan "lingofon" kitaplarından da çok faydalandım. İkinci Cihan Harbi başlayınca Sofya Radyosu'nda da Almanca dersleri verilmeye başlandı; onu da bitirerek belgesini aldım. Son olarak da 1941 yılında Bulgaristan'da bir lise Almanca öğretmeni yetiştirmek maksadıyla Almanlar, Bulgar Millî Eğitim Bakanlığı ile müştereken Eski Zağra'da bir kurs açtılar. Bu yaz kurslarına her Bulgar Lisesi'nden bir öğretmen katıldı. Türk Lisesi olarak sadece Nüvvab olduğundan ben kursta Türk olarak yalnızdım. Yaz tatilinde bu kursu bitirdik. Millî Eğitim Bakanlığı'ndan

Almanca lise hocasığı yapar belgesi aldık. İşte Almancayı öğrenmek hikâyesi budur.

Hayatım boyunca böyle bir yabancı dil bilmenin faydalarını gördüm. Bilhassa din âlimlerini küçümseyen bazı sahte ilim adamları karşısında Almanca bildiğimi göstererek mesleğimin şerefini korudum.

Müslüman din adamlarının bazı çevrelerce sanıldığı gibi geri kafalı, cahil olmadığını ispatla dinî irşaatlarımı daha serbestçe ifa edebildim. Bir din âliminin muhatabından daha üstün olduğunu gösterdiği takdirde daha faydalı hizmetler edebileceği kanaatini teyit eyledim.

İşte hayat hikâyemi ve hatıralarımı bu surette tamamlamış bulunuyorum. Yatakta sırt üstü güçlkle yazabildiğim için bazı hususları çok kısa kestim. Tafsilata girişecek olursam bu halimle başaramayacağım.

Mesela, hac farzasını ifa ettiğimi bir iki satırla kayıt ederek geçtim. Halbuki o mübarek yolculukta edindiğim hatıralar ciltler dolduracak kadar çoktur ve önemlidir.

Bir mü'min için Kâbe'yi Muazzama'yı ziyaret kadar ulvi bir vazife düşünülebilir mi? Benim o mukaddes yollarda her adımda unutulmaz hatıralarım var. Mesela ilk hacca gidişimde Medine-i Münevvere'ye yaklaştıkça Ravza-i Mutahhara'ya aşkım arttı. Kalem elime alarak kalbime doğan şu hissiyatımı deftere kaydettim. Yeşil kubbeyi ilk gördüğümüz zaman bütün arkadaşlara da tercüman olarak gözyaşları içerisinde okudum.

Medine'ye Vuslat

*Hasretinle yandı bağrım uzun yıllar Medinem
Nasip oldu geldim işte huzur dolu şu Sinem.*

*Rasulullah'ın aşkı bizi kapladı da gönülden
Koklamaya geldik senin Ravzan'daki o gülden.*

*Ne mutluyuz şu anda biz mümkün değil anlatmak
Anlatılır şey midir hiç aşka muhabbet katmak*

*Karşılıyıp her mihneti çektik pek çok zahmeti
Ziyarete geldik bizler âlemlere rahmeti*

*Yeşil kubbeyi gördük Müjdelere olsun bize
Kavuşturdu bizleri hamdolsun Rabbimize*

*Feyz almaya geldik bizler İslâm'ın beşiğine
Yüzler sürmek istiyoruz Ravza'nın eşiğine*

*Şefaate muhtacız biz geldik sana ey Resul
Salat ü selam sana lütf edip eyle kabul.*

*Her sevgiyi bıraktık da sende kıldık biz karar
Gözümüzün nurusun sen gönülümüzde yerin var.*

*Gir şu açık kalplere tahtın olsun ey Habip
Merhem ol cümle dertlere sen şifa ol ya tabip*

İşte Ravza-i Mutahhara'nın temiz ve latif havası esmeye başladığı zaman kendime ve arkadaşlarıma hissiyatına tercüman olan bu şiirimi kaleme almıştım. Konuşurken sevinir ve ayrılırken ayrılık ateşiyle yanmaz mı bu gönüller? İşte ayrılırken de kalbime doğan şu şiirimi yazıp okumuştum.

Medine'ye Veda

*Vuslatın cana can kattı göz bebeğim Medinem
Teneffüs ettim havanı imanla doldu şu Sinem*

*Civarında Hak Rasulün yaşadım mesut günler
Her ziyaret ayrı lezzet huzur doldu gönüller*

*Nasip oldu kavuştuk biz İslâm'ın beşiğine
İhramla yüzler sürdük Ravza'nın eşğine*

*Kalplerimiz iman doldu ziyaret ede ede
Her günümüz bir bayramdı bu nur dolu beldede*

*Rasulullah sevgisini doldurduk kalbimize
Bahtiyarız, çok mes'uduz hamd olsun Rabbimize*

*Ne doyulmaz bir lezzetti sende geçen her saat
Oluyordu her ziyaret vesile-i şefaât.*

*Fakat işte sona erdi, ayrılık ânı geldi
Senden ayrı kalmak hissi tekrar bağrımı deldi.*

*Tesellisi budur Ancak bu mahzûn gönüllerin
Hayallere nakş olması Ravza'daki güllerin*

*Kalbimizi kaplayan bu Resulullah sevgisi
Çekecektir elbet tekrar sinene bizi*

*Niyazımız şudur senden Ey bizleri yaradan
Tekrar kavuştur bizi çok geçmeden aradan*

*Elveda ey Şahı Resul elveda ey Medine!
Kalbimiz sende kalıyor inşaallah geliriz yine*

Kâbe-yi Muazzama'yı ilk gördüğüm an duyduğum manevi haz ve yaşadığım heyecan, Arafat Meydanı'nda Türk hacılarına yaptığım vaaz ve nasihatler ve okuduğum vakfe duaları kayda değer, unutulmaz hatıralarımdır.

İşte 76 yıllık hayat hikâyemi ve hatıralarımı böylece özetledim. Dikkatle okuyanlar göreceklerdir ki ben Allah ve Rasulünün razı olacağı dünya işleriyle ahiret işlerini birlikte yürütmeye gayret ettim. İlme, fenne ve yabancı dile çalışmam din tahsilini gören bir insan olduğum halde dünyevî hususları ihmal etmediğim delilidir.

Esasen bu, her Müslümanın takip edeceği yol olmalıdır. Zira sevgili Peygamberimiz hakiki mü'minin dünyası için ahiretini, ahireti için de dünyasını terk etmemesi gerektiğini beyan buyurmuşlardır. Yani her ikisinin eşit olarak yürütülmesini tavsiye etmişlerdir. Dünya işi ile ahiret işi çelişki halinde bulunurlarsa ahiret işi tercih edilmelidir. Zira dünya geçici hayat, ahiret ise kalıcı hayattır.

Bu hususta Rasulullah Efendimiz'in bir ihtarını da vardır. Bir kimse dünyasından bir deliği yamamak için ahiretinden keserse Allah ona dünyasından bin delik açar.

Dünyayı bir denize, ahireti de o denizde yüzen bir vapura benzetecek olursak işin hakikati daha iyi anlaşılır: Vapurun hedefine ulaşması için denizin suyuna ihtiyacı vardır. Ancak bu su dışarıda kalmalıdır; içerisine sızarsa vapuru batırır. Demek oluyor ki İslâm dinine göre dünyaya ehemmiyet vermelidir ancak Allah'ı unutturursa o zaman dünya menfurdur, leştir.

Şeytanın, nefs-i emmarenin ve kötü arkadaşın tesiriyle bazı gençlerimiz dünya ile ahireti beraber götürememek-

ten dolayı ahiret işlerini ihtiyarlığa bırakmaktadır. Bu çok tehlikeli bir davranıştır. Rasulullah Efendimiz Mahşer Meydanı'nın ne kadar sıkıcı olacağını tarif ederken bu sınıftan emin olarak Arş-ı âlâ'nın gölgesinde gölgelenecek olan yedi sınıf insan olacağını beyan buyurmaktadır. Bunlardan birinin, gençliğini Allah'a ibadetle geçirenler olacağını müjdelemektedir.

Yazılarıma burada son verirken hatıralarımı okuyan din kardeşlerimin hayır dualarını beklerim. Allah'ın selamı ve rahmeti cümle mü'minlerin üzerine olsun. 21.01.1985

Hayatımda şiirle uğraşmadım. Fakat uğraşsaydım yazabilecektim sanırım. Zira merhum pederimin halk şairi olduğunu yazmıştım. Şiir yazmak kabiliyetini ondan tevarüs ettiğime kaniyim.

İşte yatağımdan kopamadığım bir anda rastgele yazar-çizerken rivayetlere de uygun düşen aşağıdaki şiirimi kaleme aldım.

Makamı Mahmud'tan Şefaati Kübra'ya

*Allah'ına iman etmek her insanın borcudur
Bu dünyadan mü'min gitmek salihlerin harcıdır*

*İmansız ölürse kişi yamandır onun işi
Temizler böylesini Cehennemden ateşi*

*Allah'ım koru bizi imanla göçelim biz
Gelelim huzuruna günahlardan tertemiz*

*Muhammed'i sevdik biz onun aşkı gıdamız
Yarlıgasun bizleri şanı yüce hüdamız*

*Arasat meydanında çökeceklerdir bize
Korku ve heyecan içre bakamazlar yüz yüze*

*İzin edildiği zaman mahşerin Efendisine
Secde eder Arş altına yalvarır Rabbine*

*Ümmetimi ver bana ben onlarsız olamam
Cennetinin zevkini ben ümmetsiz bulamam*

*Yaradan'dan gelir nida ey sevgilim Muhammed
Ümmetini verdim sana yerleri olsun Cennet*

*Va 'dettim bunu sana makamın kıldım Mahmud
Vad eder de döner mi sözünden sadık Ma 'bud*

*Ümmetinle beraber gir Firdevs Cenneti 'ne
Şefaatin hak olmuştur günahkâr ümmetine*

*Livaiü'l-Hamd'ın altında toplanır hep ümmeti
Onlar ki işlemişlerdi farzlar ile sünneti*

*Önde Şâh-ı Enbiya keskin sırat geçilir
Havz-ı Kevser suyundan kana kana içilir*

*Kim ki bu havuzdan içse susuzluk görmez asla
Kömür gibi gelse de ilgisi kalmaz pasla*

*Yüzlerinde sevinç var gark olmuşlar nimete
Resulullah önde gider kavuşurlar cennete*

**Hacıları Uğurlarken Tarafımdan Hazırlanıp Okuduğum
Şiirdir.**

*Hamdolsun Yüce Rabbim, nimetlerin çok bize
Varlığını bildirdin, uyduk o nurlu ize.*

*Salat ü selam olsun Nebîler serverine
Nasip oldu bizlere mübarek sefer yine.*

*Sevincimiz sonsuzdur sana malum halimiz
Hac yoluna yöneldik kabul et a 'malimiz. '*

*Mü'minlerin kiblesi Kâbe'ye yüz çevirdik
Lebbeyk dedik davete ta ezelde söz verdik.*

*Yolumuz pek uzundur meşakkatlerle dolu
Fakat hiç gam yemeyiz çünkü bu yol hak yolu.*

*Kolaylıklar dileriz inayet eyle Ya Rab
Sen kadir-i mutlaksın uzakları yakın yap.*

*Gidelim güle güle dönelim afiyetle
Haccın sağlayacağı Kemâl-i safiyetle.*

*Muhammed'in aşkını doldurduk kalbimize
Ravza'sına kavuşmak nasip eyle sen bize.*

*Bu lütfunu ihsan et cümle mü'min kullara
Çıksın onlar da bu mukaddes yollara.*

*Paylaşıp sevincimizi gelenlerden razı ol
Nasip olsun cümleye bir gün şerefli yol.*

*Vatan millet sağ olsun eyle Ya Rab inayet
Hafîz ismine olsun şu topluluk emanet.*

Mektebim “Nüvvab”

*Selâm sana sevgili mektebim adın “Nüvvab”,
Öğreniyoruz sende nice ilim ve âdâb*

*Sende atıldı bu öz benliğimin temeli,
Yurduma, milletime dâim hizmet emeli.*

*Bekliyor bizi cami, mektep, mihrap ve minber,
“Âlimler vârisimdir” buyurdu Hak peygamber*

*Duyulmalıdır Kur’an’ın, İslâm’ın gür sesi,
İnsanlığın kurtarıcı, mukaddes nefesi,*

*Saygı sana, ey benim ilmu irfan ocağım,
Ruhuna, ruhaniyyetine hep uyacağım.*

*Şanlı bir geçmişin var, eserisin ecdadın,
Sahip çıkacaktır sana vefakâr ahfâdın.*

*Seni açan, senden geçen eslâfi anarım,
Hocalarıma dualar, Kur’anlar sunarım.*

*Pek çok hatıralarla vedâ’ ederken sana,
Gönlüm senle dolu hakkını helâl et bana.*

*Niyazım şudur Rabbimden: ebedi yaşa “NÜVVAB”,
Yâ mufettihal ebvâb, iftah lenâ hayral bâb!*

**Hafız Müzekkâ Gürbüz
(İbaşoğlu)**

MEKTEBİM „NÜVVAB“

Selâmsana sevgili mektebim, adın „Nüvvab“,
Öğreniyoruz sende nice ilim ve âdâb.

Sende atıldı bu özbenliğimin temeli,
Yurduma, milletime dâim hizmet emeli.

Bekliyor bizi cami, mektep, mihrap ve menber,
„Alimler varisidir“ buyurdu Hak Peygamber.

Duyulmalıdır Kur'anın, İslâmın gür sesi,
İnsanlığın kurtarıcı, mukaddes nefesi.

Saygı sana, ey benim ilmu rıfan ocağım,
Ruhuna, ruhaniyyetine hep uyacağım.

Şanlı bir geçmişin var, eserisin ecdadın,
Sahip çıkacaktır sana vefâkâr ahfâdın.

Seni açan, senden geçen eslâfî anarım,
Hocalarıma dualar, kur'anlar sunarım.

mezun olurken:
Pek çok hatıralarla vedâ ederken sana,
Gönüm senle dolu hakkını helâl et bana.

Niyazım şudur Rabbinden: ebedî yaşa. NÜVVAB,
Yâ muftah, yâ muftah, yâ muftah! İftah lenâ hayral bâb!

Hafız Müzekkâ Gürbüz
(16090911)

Luğatlar:

Nüvvab: Kapılar, saksiler, Döşemeler, veki, vâris, gelistiren mektep. Âdâb: Fatihler, Bilâk ve terbiye. Ecdâd: Atalar. İslâh: Temizleme. Vefâkâr: Vefâlı, ifâdı kesmeyen, unutanlar. Es-lâf: Sefiler, bızden önektir. Burcuh: Nüvvab'ın birinci öbeği. Nüvvab'ın ikinci öbeği: Nüvvab'ın üçüncü öbeği. İftah: Açma. İftah lenâ hayral bâb: Açma bizim için hayırlı kapıya!

«نواب»

سلام مکتوب کی مکتب، آذک، نواب،
آؤره نیوز سنده نیج علم و آداب.

سندہ آتیلدی بو اؤز بنلیگیجک قلمی،
بودروما، ملتیم داغ خدمت اُمای.

بکیلور بزی مکتب جامع، محراب و منبر،
«علملر وار تحده بو بودری حور پیغمبر»

دویولمالیدر قرآنک، اسلامک کورسی،
انسانلغق قورتاریجی، مقدس نفسی.

سایغی سانا، ای بنم علم و عرفان اوجاغم،
روحنه، روھانیتنه هپ اویا جعیم.

شانلی برکمیشتک وار، اثریستک ایدرک،
مصابیق جیقا جقدر سانا و فاکار احفادک.

سنه آچان، سنده کجه اسلافی آتارم،
حواجملریم دعا لار، قرآنلر صونا دم.

مادون، اؤز کجه:
پک حور خاطر لرله و داغ ایدر کجه سانا،
کوکلم سنله دویولوغقنی حلال ایت سانا.

نیازم شودر ربمدن: ابدی باشا نواب،
یا فتاح الابواب، افتح لنا غیر البواب!

حافظ مرکزی گوربوز
(16090911)

Стихотворение на Мюзеккя Гюрбюз, възпитаник на ДУ „Нюв-
ваб“ и учител в училището през 1992–1994 г., посветено на ДУ
„Нювваб“.

ŞUMNU NÜVVÂB MEDRESESİ'NİN YETİŞTİRDİĞİ MATEMATİKÇİ MÜFTÜ: ÂŞİK MEHMED HALİL (ÖZTÜRK) İLE İLGİLİ HATIRALAR

Mehmet ÜNAL'ın Kaleminden

Merhum Muhterem Üstadım'dan dinlediklerimden hatırımda kaldığına göre,

Bulgaristan'ın Şumnu şehrindeki Nüvvab Mektebi 1950 yıllarına kadar Türkiye'de resmen tanınmıyordu. Merhum hocamızın 1950'lerde Anavatan Türkiye'ye hicretinden sonra bu okulun tanıtılması, derecelendirilmesi hususunda yaptığı çalışmalar, gösterdiği gayretler şayan-ı takdirdir. İlgili resmî makamlara devamlı surette yazılı ve şifahi müracaatlarda bulunuyor, aldığı cevaplar menfi de olsa yılmıyor, üşenmiyor, vazgeçmiyor devamlı surette çalışmaları takip ediyor.

Bir Hac dönüşünde o günlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Mekteb-i Nüvvab ve mezunları ile ilgili görüşmeler, müzakereler yapılacağını öğrenince hiç vakit kaybetmeden meclis müzakerelerine yetiştirebilmek üzere mebuslara gönderilecek mektupları hazırlayıp Ankara'ya gönderiyor.

Bir defasında zamanın Reis-i cumhuruna okula dair tafsilatlı bir mektup yazarak okulun müfredat programından, tedrisatından uzun boylu bahisle açıklamalarda bulunarak okulun Türkiye'deki liseler derecesinde olduğunu ispatlayan bilgiler, deliller arz ederek resmen tanınmasını istirham ediyor.

Bu mektuptan sonra merhum bizzat Ankara'ya Talim Terbiye Kurulu'na davet edilerek bilgilerine müracaat ediyor. Bu kurulda verdiği geniş bilgiler, serdettiği mukni deliller, mukayeseli açıklamaları sonunda heyet kendisinden bir an için dışarı çıkmasını rica ediyor. Bu esnada kurul konuyu kendi arasında müzakere ederek Nüvvab Mektebi hakkında müspet karara varıyor yani okul Türkiye'deki orta tedrisat, liselere muadil derecede kabul ediliyor ve merhum üstat içeri davet edilerek aldıkları müspet karar ile müjdeleniyor, hatta tebrik ediliyor.

Merhum Üstadımız fevkalade kuvvetli bir zekâ ve hafızaya sahipti. Her hususta kendi kendini yetiştirmiş olması bunun açık delili idi. Dinlediğimize göre yaşlılık derecesinde Kur'an-ı Kerim'i hıfza niyet ediyor ve hiç zorluk çekmeden ezberleme işi muvaffakiyetle devam ediyor, büyük bir hızla, süratle devam ediyor, ilerliyor, epeyce ilerlediği halde ezberlediği sayfaları, ayetleri sonradan unuttuğunu görüyor. Bunun üzerine hıfızdan netice alamayacağı kanaatine varıyor ve bu ezberlemeden vazgeçiyor,

Bir gün Süleymaniye Kütüphanesi'nden camiye ikinci namazına giderken "Oğlum! Bu Arapça'yı bilmek, anlamak ne kadar iyi... Namazda okunan ayetlerin manalarını anlama insana huşu ve huzur veriyor, insanı çok içlendiriyor" demişti.

Çok dualar okuyordu. Merhumun vefatından sonra gördüğüm bir defterinde birçok dualar yazılıydı. Diğer bir defterinde de Arafat'ta okunacak bir dua vardı. Bu Arafat duasını kendisi derlemiş, toplamış, tertip ve tercüme etmişti. Bu Arafat duasını hatt-ı destiyle kaleme aldığı defterinden naklederek bir eser-i hatırası olmak üzere buraya alıyorum:

Arafat'ta Okunan Vakfe Duasının Türkçesi

Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir eşi ve ortağı yoktur. Mülk onundur. Yaşatan öldüren odur. O ölümsüz bir hayat sahibidir. Hayır O'ndandır. O'nun her şeye gücü yeter.

Ya Rab! Beni muvaffak kıldın. Bana faydalı olan her şeye beni yönettin. İhsanından beni Kâbe'yi ziyarete, Arafat meydanında duruşa muvaffak kıldın. Bütün bunları sevgili Resul'ün ve yarattıklarının en seçkini olan Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine uyarak yaptım. Her misafire bir şey takdim edilir, her uzaktan gelene bir hediye verilir. Senin indinde her dileyene bir sevap, bir şey isteyeneye mükâfat, sana yönelen herkese ihsanın vardır. İşte bunları bilerek bu kalabalık Arafat meydanında senin manevi huzurunda duruyoruz.

Ey Rabbimiz! İndinde dilediklerimizi boşa çıkarma, senin rızan için yola çıktık, senin şu Arafat denen sahana girdik. Arzumuz yalnız senin bizden razı olmandır. İhsanını isteriz, azabından merhametine sığınırız. Kâbe-i Muaz-zama'nı bunun için haccettik.

Ey bütün dilek sahiplerinin isteklerini yerine getirmeye gücü yeten, herkesin içindekini bilen ve kendisinden başka dua edilecek ilah bulunmayan Allah'ımız! Senden başka kimseden bir şey istemeyiz, senin fevkinde korkulacak bir yaradan yoktur. Yapacağın işte yardımcıya muhtaç değilsin. Kulunla arada bir vasıtaya da ihtiyaç yoktur. Kendisinden isteyeniyi keremi ile bol bol veren, istekler artıkça lütfü ihsanı da artan Allah'ım!

Ey Allah'ım!! Yerimi görüyor, sözlerimi işitiyor, gizli ve aşikâr her halimi biliyorsun, yaptığım her şey sence malumdur. Biz sana muhtaç, fakir, yardımını isteyen, senden korkan, şefkâtini bekleyen ve günahlarını ikrar ve itiraf eden kullarınız. Senden bir yoksulun isteyişi ile istiyoruz.

Boynu bükük günahkâr yalvarışıyla yalvarıyor, korkarak, ümit ve sabırla bekleyen, sana boyun eğen, bedenini senin yolunda vakfeden, senin için gözyaşlarını döken, azametine karşı yüzükoyun sürünen edasıyla dua ediyoruz.

Ya Rabbi!! Bizleri şakiler eyleme. Bize karşı çok merhametli ol. Ey dilekleri kabul edenlerin en hayırlısı olan Allah'ımız! Bizi hidayetine kavuştur, takva ile süsle, dünya ve ahirette bizleri bağışla.

Ya Rabbi!! Kalbimi, gözümü, kulağımı ve dilimi nurlandır, beni nurunla yücelt.

Ya Rabbi! Göğsümü iman ve İslam'a aç. Hislerimi kolaylaştır. Ey Allah'ım! Senden hidayet, takva, haramdan uzaklık ve zenginlik dilerim. Ya Rabbi! Haccımı kabul olan haclardan, günahlarımı affedilmiş günahlardan, amel­lerimi senin ümidinle makbul ve güzel olan amellerden eyle.

Ya Rabbi! Senin rızanı kazanmak için yurdumdan buraya geldim. Bu Arafat meydanında milyonlarca mü'min kullarımla beraber huzurunda durup el açtım. Bugün beni buradan eli boş olarak çevirme. Beni cennetinle sevindir. Afiyet ve mağfiretinle muamele buyur. Beni cehennem ateşinden koru. Beni insanların şerrinden uzak tut. Zira bütün kapılar kapanır da senin kapın asla kapanmaz. Bir an için bile beni gerek din ve gerekse dünya işlerinde senden başkasına muhtaç bırakma. Beni günah çukurundan ibadet makamına yükselt. Kalbimi ve kabrimi nurlandır. Bütün şerlerden beni muhafaza buyur.

Ey cömertlerin en cömerdi, dilek kabul edenlerin en cömerdi olan Allah'ım! Her türlü hayrı bana ihsan et. Ya Rabbi! Ömrümü ve amellerimi hayırla sonuçlandır. Ey Allah'ım! Beni imanda ve senin itaatinde sabit kıl. Mahşer gününde azabından beni azad et. Rahmetini dileyerek, vatanımdan uzaklaşarak ibadetlerimi eda, farzlarını yerine

getirmek, Kur'an-ı Kerim'i okuyarak, yalvararak isyankâr kalbimin katılığından şikâyet ederek, zalim nefsimin günahlarından korkarak ve onları bilerek sana geldim. Ey kırıkları bütün eden Allah'ım! Ayıpları toplanmış, günahları çoğalmış, ümitleri kırılmış, senden başka mağfîret dileyeceği olmayan ve senden başka hayırlı isteklerini yerine getirecek yardımcı bulunmayan ve tanımayan bir kulun duasıyla senden niyaz ediyorum. Senden başka bağışlayıp esirgeyen yoktur. Yüce ve azim olan rabbim! Senden başka güç ve takat sahibi de yoktur.

Ey Rabbimiz! Bize öğretmiş olduğun şekilde sana dua ediyoruz, bizi ümit ettiğimiz merhametinden mahrum etme.

Ey ne taat, kendisine fayda veren, ne de ma'siyet kendisine bir zarar veren Allah'ım! İsteyip de bana ihsan ettiğin şeylerin hepsini senin razı olacağın yolda bana yardımcı kıl. Sevgili kullarına itaati sevdiren sevabını onlara gösterdiğin ve beni İslam dinine yönettiğin gibi sana itaat etmeyi de ve sonra onunla amel etmeyi de bana sevdiren.

Allah'ım! Ruhumu sana teslim edinceye kadar imanımı yok etme. Sana Müslüman olarak geleyim.

Ey Rabbimiz! Bize imanı sevdiren, onunla kalbimizi süsle, küfrü, isyanı ve çirkin şeyleri bize kötü göster, bizi sevdiğin seçkin kullarından eyle.

Ey Rabbimiz! Sonumuzu hayırla hitama erdir. Fazl u kereminle arzularımızı yerine getir. Senin rızana nail olmak için bütün yolları bize kolaylaştır. Yapacağımız işleri her zaman güzel eyle.

Ey boğulanların yardımına yetişen, helak olanları kurtaran, her gizli şeyleri aşıkâra gören, bütün şikâyetlerin son mercii, her yarattığının rızkını elinde ve her şeyin de yalnız kendisine döneceği Allah'ım! Dilek sahiplerinin

arzuları yalnız sana açılmış, ispat edenlerin boyunları sadece sana eğilmiş, bizleri taraf-ı ilahinde muhafazanda yegâne sığınılacak yerde muhafaza buyur.

Ey Rabbimiz! Bela ve musibetlerin şiddetinden, hakkımızda kötü hüküm verilmekten, düşmanlarımızın sevinmelerinden, çocuklarımızın, mal ve yakın akrabamızın kötü duruma düşmesinden sana sığınırız.

Ey Rabbimiz! Bulduğumuz bu mübarek mekânda sen, işlenen her günahı bağışlarsın, kederleri giderirsin, kayıp olanı yerine getirmeye, sıkıntı ve meşakkatleri gidermeye, herhangi bir fenalığı ve fesadı iyiye çevirmeye, hastalıkları iyileştirmeye, güzel ahlâk ve meziyetleri kuvvetlendirmeye, herhangi dünya ve ahiret ihtiyaçlarımızı yerine getirmeye sen muktedirsin. Zira sen kullarını doğru yola sevk eder, kırıklarını ıslah eder ve fakirleri zengin yaparsın.

Ya Rab! Sen bana bir hayır murat ettiğinde onu benden kimse men edemez; beni bir nimetinden mahrum etmek dilersen bana kimse yardım edemez. O halde şükürümün azlığından dolayı beni nimetlerinden mahrum bırakma, sabrımın azlığından dolayı da beni hüsrana uğratma.

Ey Rabbimiz! Ölümü bizim için beklenen gaiplerin en hayırlısı kıl. Kabrimizi inşa ettiğimiz evlerin en hayırlısı yap. Ölümünden sonra seni de bizim için en hayırlısı eyle.

Ya Rab! Beni, annemi ve babamı, evlatlarımı, kardeşlerimi ve bütün ehl-i beytimi ve zürriyetimi ve bütün mü'min ve Müslümanların ölümlerini dirilerini merhametininle bağışla.

Ya Rab! Senden kalbimi dolduran bir iman isterim. Bana öyle bir kanaat ver ki bana her ne gelirse ancak senden geleceğine inanıyorum. Beni senin hükmüne razı eyle. Dünyada namus ve kanaatla yaşamam için bana yardım et.

Dinine itaatli olayım, dilimi yalandan, kalbimi ve amelimi rüyadan, gözümlü hainlikten temizle. Zira sen gözlerin haince bir bakışını ve kalplerde gizli olanları dahi bilirsin.

Ey Allah'ım! Beni dünyada yalnızlıktan, ölüm ânında acıklı durumdan, kabir korkusundan ve senin huzuruna çıktığım zamanki dehşetten merhametinle kuru.

Ey Allah'ım! Senin ismin selamdır, selamet ancak sendendir. Senin şanın yücedir, bana selamet ihsan eyle.

Ya Yarab! Sen mülkün sahibisin, hüküm senindir. Senden başka bir yaradan yoktur. Ben senin kulunum, nefsim zulum ederim, günah ve kusurlarımı itiraf ediyor, pişmanlık duyuyorum, benim bütün günahlarımı bağışla. Zira senden başka bağışlayıcı yoktur. Beni en güzel ahlaka yönelt, beni kötü ahlaka düşmekten kuru. Zira kötülüğe düşmekten ancak sen kurursun.

Ya Rab! Davetini duydum ve davetine icabet ettim. Bütün hayırlar sendendir. Sana Tövbe ettim, rücu' ettim, affını dilerim.

Ey Allah'ım! Beni nefsimin şerrinden kuru, bütün işlerimde sonucu güzel eyle. Dünya kötülüklerinden ve ahiret azabından beni kuru.

Ya Rabbi! Sana senin en güzel ismin ne yalvarıyorum, o güzel isminle yalvarılınca kimseyi kapından boş çevirmez. Duasını kabul edersin, o güzel isminle sıkıntıya düşen kulları selamete çıkarırsın.

Ya Rabbi! Küfürden, fakirlikten, yoksulluktan, kötü hallere düşmekten, bütün elem, keder ve hastalıklardan sana sığınırım. Gizli-açık, evvel ve ahir bütün hayırlı işleri ve yüksek dereceleri ve makamları senden dilerim.

Ey Allah'ım! Senden çok yakın bir zamanda felaketlerden kurtuluş, güzel bir yardım, açık bir muzafferiyet ve

muvaffakiyet, faydalı ilim, kedersiz afiyet, geniş bir rızık dilerim.

Ya Rab! Beni senden korkarak günah işlemekten korr, beni cennetine ulaştıracak ibadetleri yapmaya hidayet et. Bana öyle bir inanış ver ki onunla dünya musibetleri bana kolay gelsin, o imanla beni faydalandır.

Ey Allah'ım! Benim şu fani âlemde bırakacağım en güzel mirasım dinim ve güzel amellerim olsun. Bana zulüm edenlerden intikamımı sen al. Düşmanlarıma karşı bana yardımcı ol. Beni dünyaya ve maddeye esir olanlardan ve kendini insanlara köle edenlerden kılma.

Ya Rab! Senden gerçek bir tövbe sahibi olmayı, sana tam muti' bir kul olmayı, üstün sevgine layık olmayı isterim. Seni daima zikreden bir dil, sana daima şükreden, mes'ut bir kalp, sana ibadeti kolaylıkla yapan bir beden dilerim.

Gözlerin görmediği, kulakların duymadığı, kimsenin hayal bile edemeyeceği güzel şeyleri ihsan et.

Ya Rabbi! Fakirlikten ancak sana sığınırız. Düşkünlükten yalnız senin yardımını diler, ancak senden korkarız. Her türlü kötülüklerden ve gururlu olmaktan sana sığınırız.

Düşmanların şerrinden, hastalıkların şiddetinden, dualarımın kabul edilmemesinden, elimdeki nimetlerin gitmesinden, âni bir intikamdan da sana sığınırım. Sana hakkıyla tazarru' ve niyazda bulunmayı da bize nasip et. Senin rızana ulaşan yolları bize aç, bizi sana ibadetten alıkoyan ve senin yolunda hizmet etmekten bizi uzaklaştıran her türlü yolu kapa. Gaflet ve hüsrana düşmekten bizi kurtar.

Ya Rabbi! Bizi iyi idarecilerden eyle. Cennette bizi iyilerle beraber eyle. Şakavetten bizi korr. Takva sahiplerinin amellerine sahip olmayı bize ihsan buyur. Bizleri cennette senin cemalini görmeye layık olanlardan kıl.

Ya Rabbi! Bu kalabalık Arafat Meydanı'nda şu durum son duruş olmasın. Lütfunla buraya gelmeyi tekrar tekrar nasip et. Beni kurtuluşa erenlerden, rahmetine kavuşanlardan, duası kabul edilmişlerden, rızanı kazanmış olanlardan, bol ve helal rızka nail olanlardan, bağışlamanla günahlardan temizlenmiş olanlardan kıl.

Bütün işlerimde evlat ve iyalimde beni muvaffak ve mutlu kıl. Ya Rabbi! Bize dünyada ve ahirette hep güzellikler ver. Bizi cehennem ateşinden koru. Bizi, anne ve babamızı bizden türeyen evlat ve zürriyetlerimizi, kardeşlerimizi, ailemizi burada hazır olan ve olmayan mü'minlerin hepsini rahmetinle yarlığa.

Ey Rahman ve Rahim olan Allah'ım! Ey Rabbimiz! Bu dualarımızı kendini tesmiye ettiğin bütün güzel isimlerin yahut yarattıklarından yalnız birisine bildirdiğin ismin yahut da hiç kimseye bildirmeyip de kendi ilm-i ilahiyende mahfuz tuttuğun ism-i azamın hürmetine kabul eyle.

Salat ü selam Hazret-i Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi ve selleme ve onun âl-i ashabına, hepsinin üzerine olsun.

Allah gani gani rahmet eyleyip makamını cennet eylesin. Âmin.

Şumnu Nüvvâb Medresesi'nin Yetiştirdiği Matematikçi Müftü: Âşık Mehmed Halil (Öztürk) (1908-1985)

Vedat S. Ahmed

Şumnu'daki Nüvvâb Medresesi'nin yetiştirdiği, ömrünü din ve eğitim hizmetine adayan önemli şahsiyetlerden biri, okulun hem talebesi hem de hocası olan Şumnulu Âşık Mehmed Efendidir. O, duası gerçekleşen bir annenin evlâdıdır. Yazmış olduğu kısa hatıratında anlattığına göre, daha önce birkaç çocuğunu bebekken kaybeden annesi, oğlu Mehmed'e gebe iken, doğacak evlâdı erkek olursa, onu din âlimi olarak yetiştirmeyi ve beş yaşında başına sarık giydirmeyi adamıştır.

1908 ya da bir ihtimal 1909 yılında Şumnu sancağı Çulha (Suşina) köyünde yaşamakta olan ve güzel halk şiirleri yazdığı için Âşık Halil olarak bilinen zatın adakta bulunan muhtereme zevcesi, bir erkek evlât doğurmuş ve ezan ile adı Mehmed konmuştur. Fakat çok kısa bir zaman sonra Balkan Savaşı patlak vermiş, bu sırada aile binbir zorlukla Varna'dan gemiyle Türkiye'ye hicret edip Çorlu yakınlarındaki Rum ve Bulgarlardan boşalan Yeni Çiflik köyüne yerleşmişlerdir. Tam selâmete erdik diyen aile, fazla geçmeden patlak veren Birinci Dünya Savaşının getirdiği zorluklarla karşılaşmıştır.

Adağını yerine getirmek amacıyla annesi, beş yaşındaki Hüseyin oğlu Âşık Halil oğlu Mehmed'in başına sarık sarmış ve Yeni Çiflik'teki ilkokula yazdırmıştır. Burada iki sınıfı bitirip şehadetname almış, fakat kısa bir zaman sonra Rumlar köyü bastıkları için aile Çorlu'ya taşınmış, Mehmed de yarım sene kadar orada okumuş, hatta biraz Rumca eğitim görmüştür. Çorlu'daki zor şartlar sebebiyle Birinci Dünya Savaşı sonlarına doğru aile Bulgaristan'a dönme kararı alarak annesinin doğum yeri olan Şumnu'nun Kara-

demir (Vinitsa) köyüne gelip yerleşmişlerdir. Burada ilkokulu üstün başarıyla tamamlayan Mehmed Efendi, başarılı bir öğrenci olması sebebiyle ihtiyaç duyulduğunda mektepteki öğretmene vekâlet etmiştir. Eğitime susamış ve kendisini geliştirme potansiyeli olan Mehmed Efendi, babası ve komşu köylerden hayırseverlerin desteğiyle 1921 yılında Şumnu'da Yusufhanlı Emrullah Efendi müdürlüğünde çalışan ve ortaokul derecesinde eğitim veren Medrese-i Aliyeye kaydolmuştur. Bu okuldan 1925 yılında başarıyla mezun olmuştur. Orada Hasan Tahsin, Ali Rıza, Hüsnü, Cevdet, Mustafa Reşid ve Mustafa Hilmi efendilerden ders görmüştür. Bu sırada Şumnu'da 1922 yılında Medresetü'n-Nüvvâb Okulu açılmış ve Emrullah Efendi oraya müdür tayin edilmiştir, bu sebeple Medrese-i Aliyenin müdürlüğünü Eski Cami müderrislerinden hattat ve kurra Ali Rıza Efendi ve Medresetü'l-Kuzat mezunu eski Gümülcine, Rusçuk ve Şumnu Müftüsü Eskicumalı Mustafa Hilmi Efendi (Bilginer) yapmışlardır.

Kıt kanaat imkânlarla eğitim yolculuğunu devam ettiren Âşık Halil oğlu Mehmed Efendi, 1926 yılında Nüvvâb Medresesi'ne talebe olmuş ve beş yıl eğitim görerek lise tahsili almıştır. 1931 yılında okulun Tâlî (lise) Kısmını en yüksek başarı derecesi olan fevkalâde ile tamamlamıştır.

Çalışkan, disiplinli ve başarılı bir talebe olarak okulda daha 8. sınıftayken Nüvvâb Medresesi Müdürü Emrullah Efendi, dikkatini çeken âşık Mehmed Efendiden kendisini matematik alanında yetiştirmesini özellikle istemiş ve ileride Nüvvâb'ın akidesi sağlam matematik öğretmeni olacağını müjdelemiştir. Emrullah Efendinin öğrencisini iyi tanması, özel olarak ilgilenmesi, hatta iki takım elbisesi diktirerek teşvik etmesi, okulun ve toplumun ihtiyaçlarını doğru bir şekilde tespit edip ona göre uzun vadeli çözüm yolları araması Mehmed Efendinin daha sonraki hayat serüveni üzerinde etkili olmuştur.

Okuldan sınıf birincisi olarak mezun olan Âşık Mehmed Efendi, eğitimini Nüvvâb'ın Âlî (yüksek) Kısmında devam ettirmek istemişse de aynı yıl öğrenci azlığından dolayı sınıf açılmayınca Hezargrad (Razgrad) kazası Zincirli Kuyucuk (Rakovski) köyünde rüşdiye/ortaokul öğretmeni olmuştur. Bir yıl orada kaldıktan sonra tekrar mezun olduğu okuluna dönüp üç yıl özel İslâm hukuku eğitimi veren Âlî Kısmı devam etmiştir. Orada Emrullah Efendi, Yusuf Ziyaeddin Ezherî (Ersal), Mustafa Hayri (Coşkun), Osman Nuri (Balkanlı), Ali Vasfi (Uğur), Mehmed Emin Bey gibi alanının uzmanı ve birbirinden değerli eserler kaleme alan ilim adamlarından Dürer, Mecelle, Usul-i Fıkıh, Hadis, İslâm Hukuku Tarihi, Miras Hukuku, Vakıf Hukuku, İdare Hukuku, Devletler Hukuku, Bulgar Hukuku gibi farklı dersler almıştır. Böylece donanımlı bir şekilde müftü, şeriye mahkemeleri naibi ve eğitimci olabilecek bir kıvamda 1935 yılında sınıfın iki birincisinden biri olarak mezun olmuştur.

Daha Nüvvâb Medresesi Âlî Kısmı son sınıf öğrencisiyken Âşık Mehmed Efendi, Şumnu Türk Rüşdiyesine müdür tayin edilmiş, fakat bu görevde ancak bir yıl kalabilmiştir. Zira okuldan mezun olunca derhâl Başmüftü Hüseyin Hüsnü Efendi tarafından Başmüftülük Vakıflar Müdürlüğüne arz memuru olarak görevlendirilmiş, ayrıca Sofya'da kurulan ve Bulgaristan Müslüman Türk kültürü hayatına önemli hizmetleri olan Nüvvâb Matbaasını yönetmiştir. Bir buçuk yıllık bu görevi sırasında bir taraftan resmî kurumların işleyişine şahit olmuş, diğer taraftan da Başmüftülük etrafındaki siyasî havayı teneffüs ederek tecrübe kazanmıştır. Bu sırada boş zamanlarını değerlendirip Almanca kursuna yazılarak bu batı dilini öğrenmiştir.

1936 yılında Başmüftülük idaresinde değişiklikler olmuştur. Bu sebeple Mehmed Efendi de görev değişikliği

talep etmiş ve bunun sonucunda 1 Nisan 1937 tarihi itibarıyla Eski Zağra Müftüsü tayin edilmiştir.

Mehmed Halil Efendinin müftülük görevi de uzun sürmemiş, çünkü Ekim ayında bir rüyasında kendisini Şumnu'da gördüğü gecenin sabahında Nüvvâb Müdürü Emrullah Efendiden telgraf almıştır. 11 yıl evvel yetiştirilmeye başladığı öğretmenliğe davet edilmiştir. Bunun üzerine derhâl görevi kabul ederek Nüvvâb'a Matematik (Cebir, hendese, Müsellesât) dersi hocası olarak tayin edilmiştir. Bundan sonra 1949 yılı sonuna kadar Nüvvâb'ın kıymetli müderrislerinden biri olarak hizmet ederek Bulgaristan Türklerinin irfanına katkı sağlamıştır.

Âşık Mehmed Efendi, 12 yıllık Nüvvâb hocalığı sırasında esas olarak matematik dersi vermiştir. Ama bu sırada Ruhیات/psikoloji dersi ve ihtiyaç duyulduğunda Fıkıh dersi de vermiştir. Okulun Âlî Kısmında ise hesaba dayalı bir İslâmî ilim olan Feraiz/miras hukuku ve Sakk-i Şer'î (şeriyeye mahkemeleri yazı ve belge usulü) derslerine girmiştir. Ayrıca yıllarca Cuma namazlarında Şumnu'daki Şerif Halil Paşa Camisinde hutbe okuyarak Müslüman cemaatin gönüllerine hitap etmiştir.

İyi bir Matematik hocası olan Mehmed Efendi, öğrencilerini Bulgar liseleriyle yarışır hâle getirmiştir. Hatta bu alandaki vukufiyeti sebebiyle Bulgar öğretmenler arasında da temayüz etmiş ve yaşanan bir olaydan sonra kendisine “Sarıklı İntegral” lakabı verildiğini öğrencilerinden Dr. İsmail Cambazov “Medresetü'n-Nüvvâb: Anılar-Belgeler” adlı hatıratında şu sözleriyle anlatmıştır:

“O, hepimiz için Âşık Mehmed idi. Âşıklığı kadın âşıklığı mı, yoksa Allah âşıklığı mı ondan da haberimiz yoktu. Galiba matematiğe âşıktı o.

Son hocalık yıllarında “Sarıklı İntegral”e çıktı adı. Bunu da o yıllarda Şumnu’da eğitim veren Yarı Yüksek Öğretmen Enstitüsünde okuyan ağabeylerimizden duyduk. Bu enstitünün kendisi de matematikçi olan müdürü bir gün derste kara tahtaya yazdığı matematik formülünü çözememiş. Bizim çocuklardan biri Nüvvâb’ın matematik hocasının bu integrali çözebileceğini söylemiş. Müdür buna inanmamakla beraber integrali Kırcaalili Süleyman’dan Âşık Mehmed’e göndermiş. Hocamız formüle şöyle bir göz atmış ve:

– Bu formül çözülemez, çünkü esasında yanlış, demiş.

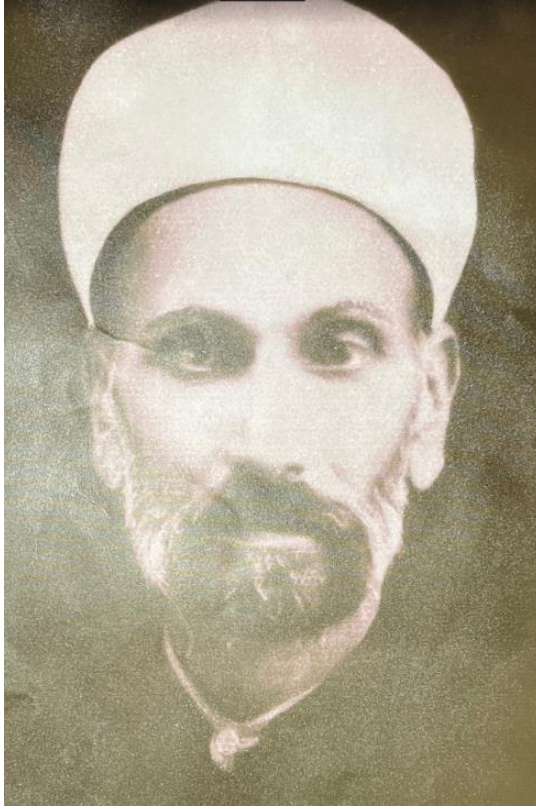
Yanlıştır, değildir, derken iki matematikçi formülü ders kitabında bulmuşlar. Oradan yanlış olduğunu anlamışlar. Âşık Mehmed’in sinyali üzerine kitap Bulgaristan’daki bütün Yarı Yüksek Öğretmen Enstitülerinden toplatılmış. Bunun üzerine de Bulgar matematikçiler ona “Sarıklı İntegral” ünvanını vermişler. Gerçekten biz, bu enstitü müdürünün sık sık Nüvvâb’a geldiğini, hocamızla kol kola girip bir yerlere gittiklerini görüyorduk. “Müdürün başı gene sıkıda, galiba Âşık Mehmed’e mesele çözdürmeye gelmiş. Gelsin bizimle otursun rahlede” diye gurur duyuyorduk.”

Öğrencileri üzerinde derin izler bırakan Âşık Mehmed Efendi, eğitim hizmetini sürdürürken 9 Eylül 1944 tarihinde Bulgaristan’da kanlı bir kızıl devrim olmuş, kısa bir zaman sonra Bulgaristan Türklerinin medar-ı iftiharî Nüvvâb Medresesi komünist ateist Bulgar idaresinin gözüne batar olmuştur. Bu yüzden önce okul dinî dersleri azaltılan Türk lisesine, daha sonra ise dinî mahiyetinden koparılan Türklere mahsus düz liseye dönüştürülmüştür. Bununla birlikte Müslümanların dinî hakları kısıtlanmaya başlamıştır. Bu yüzden Türk halkının huzursuzluğu artmıştır.

Ve yeniden hicret... Artık komünizmin azı dışlarının görüldüğü 1949 yılında Mehmed Halil Efendi fırsatını bulunca yeniden ailesiyle Anavatan Türkiye'ye göç ederek tekrar Yeni Çiflik köyüne yerleşmiş ve Öztürk soyadını almıştır. Yeni Çiftlik'te hemen kurs açıp Kur'ân eğitimine başlamıştır. Fakat ilerleyen zaman içerisinde çocuklarına daha iyi bir eğitim verme düşüncesiyle oradan Eskişehir'e taşınmıştır. Bir buçuk sene kadar kaldığı Eskişehir'de bir şeker fabrikasında muhasabecilik yapmıştır. Bu arada diploma denkliği ve resmî işlerini tamamlayarak yıllarca yetiştirildiği alanda hizmet etme yollarını aramıştır. Ve 1952 yılı Mart ayında Bursa Karacabey ilçesine Müftü olarak tayin edilmiştir. Bu görevi 1972 yılında emekli oluncaya kadar ifa etmiştir. Mehmed Öztürk, öğretmenlik sevdasını kalbinde yaşattığı için müftülük hizmetiyle birlikte Karacabey'de ortaokul ve lisede derslere de girmiştir.

Yıllarca verdiği din ve hizmetiyle Karacabey'in tanınmış ve sevilen kişilerinden biri hâline gelen Mehmed Efendi, 25. 01. 1985 tarihinde vefat ettiğinde ardında yüzlerce, hatta binlerce öğrencisini bırakarak Karacabey'de toprağa verilmiştir.

Tatlı sesli, güler yüzlü, sevecen, müeddep, disiplinli, ufku açık ve şairane gönüllü manevî öncülerimizden Âşık Halil oğlu Mehmed Efendi'nin mekânı cennet olsun!

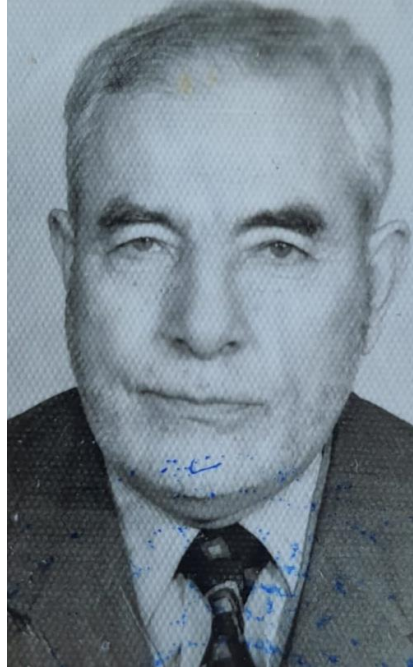
Emrullah Feyzullah Efendi

Emrullah Feyzullah Efendi'nin Talebesi Mehmet Öztürk'ün Yukarıdaki Resim Hakkındaki Notu

İş bu resim çok muhterem faziletli hocam Emrullah Feyzullah Efendi'ye aitti. İstanbul Darulfünun İlahiyat Fakültesi'ni bitirmiş olup son Şeyhül-İslam Mustafa Sabrinin talebesi, Şumnu'daki Nüvvab Medresesi'ni 1922 yılında kuran büyük bir mücahittir. 12 yıl kendisinden feyz aldım. Daha lise birde iken bana İstikbal'de Nüvvab Medresesi'ne hoca olacağımı söyleyip burs vermeye başladı. Yüksek tahsilimi bitirince 1937'de Nüvvab'a tayinimi yaptırdı. 5 sene müdürüm olarak beraber çalıştık. Yüzlerce din âliminin yetiştiği Nüvvab'ı kurmakla İslam'a hizmeti sebkat etmiş büyük bir mücahittir. Makamı cennet olsun!

Talebesi Mehmet Öztürk

Âşık Haliloğlu Mehmet Öztürk Resim Albümü

Soldaki: Âşık Haliloğlu Mehmet Öztürk
Sağdaki: Hüseyin Hüsnu Efendi (Bulgaristan Müslümanları Başmüftüsü)

Nüvvab Medresesi Müallim ve Talebeleri

Nüvvab Medresesi Müallim ve Talebeleri

Nüvvab Medresesi Talebeleri

Şumnu Rüşdiyesi 1924-25 Ders Yılı Müallim ve Talebeleri

İstanbul Nüvvab Medresesi Müallim ve Talebeleri

Nüvvap mezunları ve öğretmenleri

Şumnu Nüvvap Mektebi Resmî

ДУХОВНО УЧИЛИЩЕ "МЕДРЕСА"

Дипломат ДИПЛОМЪ

№ 16

Г-н Мехмед Камалов Хусеинов роденъ на 13-ти
въ с. Викица околия, Треславска област Шериев
по народность турски, поданикъ България
Мухамедатско вѣроизповѣдание е прекаралъ три
дишния курсъ н училището, като е изучвалъ следни
дисциплини: мюсюлманска юриспруденция, обща те
ория на мюсюлманското право, ~~обща теория на~~
мюсюлманско ~~обща теория на~~ гражданско право, политическа
номия, постановления на шерията за вакъфитѣ, Б
гарско законодателство, българско конституцио
право, обща теория на правото, мендународно пра
административн право, по които г-нъ Мехмед Кам
Хусеинов е полонилъ презъ учебната 1934/1935
установения изпитъ предъ изпитна комисия, като
казалъ общъ успѣхъ (6) Отличен

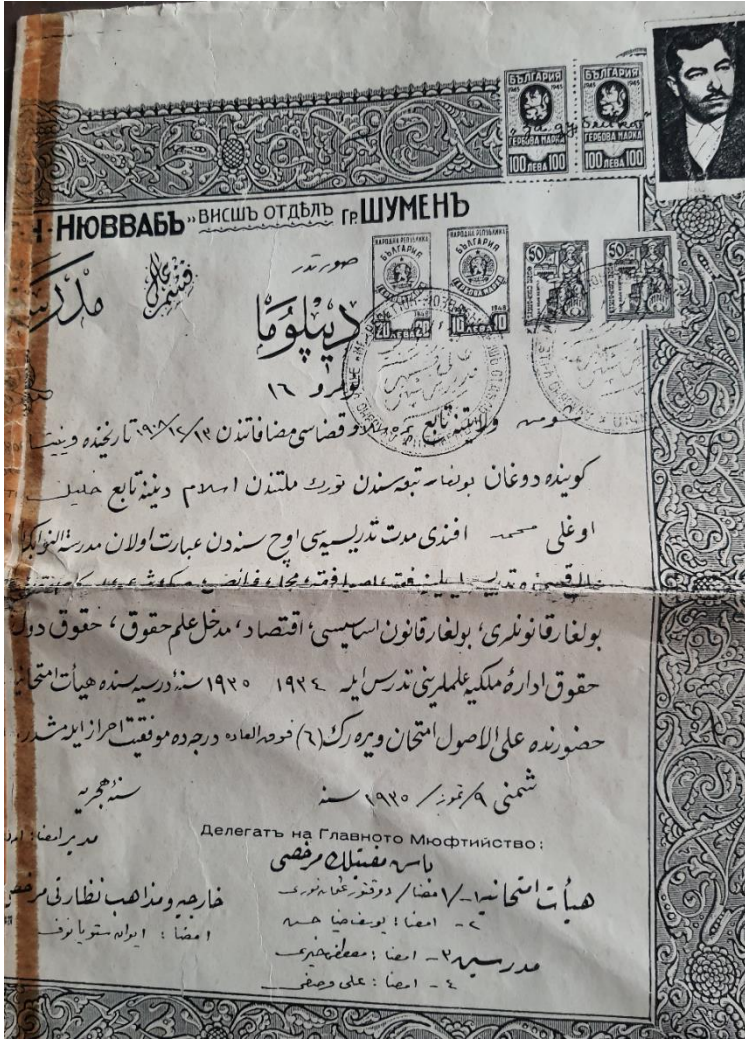
гр. Шуменъ 9 Юни 1935 г.

Директоръ: (п) В. Зей

Изпитна комисия: Пратеникъ на Министерството
на Външнитѣ работи и на
Изповѣданията: (п) Д. Стоилов

Преподаватели: 1) Д-ръ Осман Хурри
2) п/р З. З. Хасанов
3) п/р Мустафа Хайри
4) п/р Али Васфи

Nüvvab mezunlarına verilen icazetname örneği (Bulgarca)

Nüvvab mezunlarına verilen icazetname örneği (Osmanlıca)

Nüvvab mezunlarına mezuniyet belgesi olarak "Diploma" yerine verilen "İcâzetnâme" (Osmanlıca) örneğidir.

Nüvvab mezunlarına verilen icazetname örneği

Kaynak: <https://www.fikriyat.com/tarih/2021/08/01/balkanlarda-ilmimayalayan-egitim-kurumu-medresetu'n-nuvvab>

1938-39 ders yılında mektepler bayramı günü bazı muallim arkadaşlarım ve talebelerimden bir gurupla birlikte alınmış bir hatıra.

Resimde: Ortada mektep müdürü Emrullah Efendi, Onun solunda Süleyman Sırrı Efendi, H. İsmail ve H. İbrahim Efendi, Müdürün sağında Kartalof ve Hafız Nazif Efendi, Hafız Nazif Efendi ile Kartalof'un arkasındaki bendeniz ve talebelerim.

1943 yılında bazı muallim ve arkadaşlarım ile birlikte çekilen bir hatıramız. Soldan sağa: H. İsmail Efendi, H. Muharrem Develioğlu, Hafız Nazif Konuk, Mehmet Ali Hoca, Bendeniz fakir, H. Ahmed Davudoğlu, H. İbrahim Tanır.

1930-31 ders yılı nihayetinde tevzi-i mükâfât günü Sofya'dan gelen imtihan komisyonu ve Heyet-i Talimiye ile bir arada çekilen tâlî kısmî mezuniyet hatıramız: Müdürümüz Emrullah Efendi, Mustafa Hayri Efendi, Yusuf Ziyaeddin Efendi, Süleyman Sırrı Efendi, Osman Nuri Bey gibi muallimlerimiz, gazeteci Mehmet Celil, Sofya'dan gelen komisyon azaları ve talebe arkadaşlarım.

1934-35 ders yılı müdürü olduğum Şumnu Türk Rüşdiyesi son sınıf talebelerim ve muallim arkadaşlarımla birlikte çekilen bir hatıramız.

Bir seyahat esnasında talebelerimden bir gurupla birlikte alınmış bir hatıra.

Bazı muallim arkadaşlarım ve talebelerimden bir gurupla birlikte çekilen bir hatıra. Soldan sağa: Bendeniz fakir, H. İsmail Efendi H. İbrahim Efendi, Süleyman Sırrı Efendi, Kartalof, Mehmet Ali Hoca, Hafız Nazif Efendi ve talebelerim.

Mekteb-i Nüvvab'ın müdürü ve muallim arkadaşlarım ile birlikte çekilen bir hatıramız. Soldan sağa: Bendeniz fakir, Süleyman Sırrı Efendi, Hafız Nazif Efendi, Süleyman Ömer Efendi (Küçük Süleyman), Mektep müdürü Emrullah Efendi, Beytullah Efendi.

Hüve'l-Baki

Karacabey'in Müftü emeklisi
Cenab-ı Hak emrinin tecellisi
Geçen senenin yetmiş yedisi
Olmuş ömrünün son merhalesi
1908 doğum senesi

25.01.1985 tarihi de Hak emrine icabet belgesi
Haliloğlu Mehmet Hakk'ın kölesi
Ne güzeldi Kur'an tilavet sesi
Ezeli aşkın Mehmet Efendisi
RUHUNA FATİHA

Nüvvab Mektebi ve Tombul Camii Resimleri

Cami önündeki resim: Şumnu Nüvvâb Medresesi'nin Yetiştirdiği Âşık Mehmed Halil'in oğlu Fahreddin Öztürk

